

Sociálně patologický jevy fotbalové násilí

Bc. Ježek Jaroslav

Diplomová práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jaroslav JEŽEK**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociálně patologické jevy -- násilí na stadionech**

Zásady pro vypracování:

Historie násilí na stadionech

Postavení jedince ve skupině

Prevence ze strany policie.

Prevence ze strany pořadatelů (komunikace s fanoušky, zabezpečení)

Porovnání statistik policie ČR ohledně násilí

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUREŠ, R., Prevence diváckého násilí a bezpečnost na stadionech. Praha: Veřejná správa, 2005.

BUREŠ, R., Evropský projekt k prevenci násilí. Praha: Veřejná správa, 2003.

SLEPIČKA, P., Sportovní diváctví: rozbor negativních jevů. Praha: Olympia, 1990, ISBN 80 -- 7033 -- 012 -- 0.

NIKL, J., Divácké násilí. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007.

MATOUŠEK, O. A., KROFTOVÁ, A., Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **17. února 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 17. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci jsem se pokusil specifikovat sociálně patologický jev – fotbalové násilí. Fotbalová utkání stále častěji slouží jako příležitost, která je využívána k tomu, aby různé divácké skupiny upozornily na sebe a své problémy. Reakce fotbalových diváků v mnoha případech vyústila v závažné, tragické události.

Teoretická část charakterizuje determinanty vzniku a rozvoje fotbalového chuligánství, vznik a vývoj diváckého násilí ve světě a v České republice. Dále vymezují základní pojmy vztahující se ke zvolenému tématu jako jsou diváci, chuligáni, nebo fanoušci. V poslední kapitole teoretické části nabízí práce možná řešení problému jak z oblasti prevence tak z oblasti represe.

Praktická část je zaměřena na chování fanoušků při fotbalových utkání, na vztah ke svému klubu a na jejich priority

KLÍČOVÉ SLOVA

Divácké násilí, fotbal, fotbalový fanoušek, fotbalové chuligánství, chuligán, Hooligans, sociálně patologický jev, subkultura

ABSTRACT

In my graduate thesis I tried to specify a social-pathological phenomenon – the football violence. The football matches act as the occasion, which is used so that the different spectator groups draw the attention to themselves and their problems. The reaction to football spectators in many cases led to tragic incidents.

The theoretical part describes the determinations of the hooliganism rise and development in the world and in the Czech Republic. Furthermore, I limited the basic concepts to the selected theme, such as spectators, hooligan or fans. In the last chapter of the theoretical part, the thesis deals with the possible solutions of the problem both in the area of prevention and the area of repression.

The practical part is concentrated on the fan behaviour during the football matches, on relation to their club and on their preferences.

KEY WORDS

Football violence, football, football fans, hooliganism, hooligan, social-pathological phenomenon, sub-culture.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D. za vedení závěrečné diplomové práce, její vstřícnost a poskytnutí mnoha užitečných rad a cenných informací.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Nivnice 8. května 2009

.....

(podpis)

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VYMEZENÍ POJMŮ	14
1.1 ROZDĚLENÍ SPORTOVNÍCH OBDIVOVATELŮ PODLE SKUPIN	15
1.2 ROZDĚLENÍ FOTBALOVÝCH FANOUŠKŮ PODLE VĚKU	16
1.3 DĚLENÍ DYNAMIKY ZÁPASU PODLE POLICIE ČR	17
2 CHARAKTERISTIKA FOTBALOVÉHO NÁSILÍ	18
3 HISTORIE FOTBALOVÉHO NÁSILÍ	20
3.1 POČÁTKY VE SVĚTĚ	20
3.2 POČÁTKY V ČR	23
4 DŮVOD PROČ LIDÉ CHODÍ NA FOTBALOVÉ UTKÁNÍ	25
5 CHULIGÁNSKÉ GANGY PŮSOBÍCÍ NA ČESKÉ FOTBALOVÉ SCÉNĚ	26
6 PROJEVY CHULIGÁNSTVÍ	28
6.1 FYZICKÉ NAPADENÍ	28
6.1.1 Násilné chování fanoušků mezi sebou	29
6.1.2 Hooligans versus policie	30
6.2 POŠKOZENÍ MAJETKU	31
6.3 RASISMUS NA FOTBALOVÝCH UTKÁNÍCH.....	31
6.4 OSTATNÍ FORMY VÝTRŽNICTVÍ	32
6.4.1 Vniknutí na hrací plochu	32
6.4.2 Házení předmětů na hrací plochu.....	33
6.4.3 Konflikty s užitím verbálního násilí.....	33
7 PREVENCE PROTI FOTBALOVÉMU NÁSILÍ	34
7.1 LEGISLATIVA PREVENCE V RÁMCI EVROPY	34
7.1.1 Anglie	36
7.1.2 Itálie.....	37
7.1.3 Německo.....	37
7.1.4 Česká republika	38
7.2 SANKCE A TRESTY V BOJI PROTI FOTBALOVÉMU CHULIGÁNSTVÍ.....	40
7.3 ZÁSADY SPOLUPRÁCE POŘADATELSKÉ SLUŽBY A POLICIE ČR.....	41
7.3.1 Činnosti pořadatelské služby na fotbalových stadionech.....	42
7.3.2 Činnost policie na fotbalových stadionech.....	44
7.4 ZABEZPEČENÍ FOTBALOVÝCH STADIONŮ PROTI CHULIGÁNŮM	45
7.4.1 Minimální bezpečnostní standarty	47

7.5	SOCIÁLNÍ PRÁCE S FANOUŠKY	48
7.5.1	Prevence boje proti rasistickému a xenofobnímu chování na stadionech.....	50
7.5.2	Terénní práce/práce s fanoušky	51
II	PRAKTICKÁ ČÁST	53
8	VÝZKUM CHOVÁNÍ FANOUŠKŮ NA FOTBALOVÝCH STADIONECH	54
8.1	CÍL VÝZKUMU	54
8.2	VÝZKUMNÝ VZOREK	54
8.3	METODA VÝZKUMU	55
8.4	MÍSTO VÝZKUMU	55
8.5	INTERPRETACE VÝSLEDKU VÝZKUMU	56
8.6	CELKOVÉ HODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	74
8.7	NÁVRHY NA MOŽNÁ OPATŘENÍ.....	74
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH STRÁNEK	80
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ	82
	SEZNAM TABULEK.....	83
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Pokud se zrovna něco neděje na silnicích, anebo v některé z parlamentních komor, valí na nás média informace o bezpečnosti kriminálních živlů a všemožných teroristů, kteří dennodenně ohrožují naši společnost. Ze záplavy stále nejdůvěryhodnějších a záměrně zkreslených faktů si člověk vybírá ta, která mají k realitě nejbližší. Většinou chybí názor druhé strany, což znesnadňuje orientaci v daném problému.

Rád bych se v mé diplomové práci tomuto zlovyku černobílého chápání světa vyhnul, a proto jsem se rozhodl na následujících stránkách prezentovat svůj pohled na jeden sociálně-patologický jev, který na českém území úspěšně přetrvává již více jak čtvrt století. Někteří lidé jej označují za přímou hrozbu pro naši společnost, jiní volí pouze mírnější slovo: problém. Řeč je o fotbalových chuligánech, kterým se dostává ve sdělovacích prostředcích někdy až moc pozornosti.

Osobně se však nedomnívám, že televizní reportáže nebo novinové články přispějí k pochopení a řešení uvedeného problému. Myslím si, že činnost proti fotbalovým výtržníkům by měla taktéž spočívat v kvalitních výzkumech přímo v terénu (trvajících i celou jednu fotbalovou sezonu), a nikoli nezúčastněným popisem „od stolu“ daného jevu. Nutno také podotknout, že při psaní této diplomové práce jsem se setkal jen s malou kvalitní studií zabývající se českou chuligánskou scénou, ke které se však běžně člověk nedostane. Kvalitních a hodnotných knih o fanoušcích je jen také nevelké množství.

Pevně věřím, že tato práce rozšíří dosavadní vědomosti o specifičtější informace, které se týkají této problematiky, a to zejména o ty, o nichž se sdělovací prostředky běžně nezmiňují. Nahlédneme nyní do tohoto zvláštního, nicméně pro některé z nás vzrušujícího, světa fotbalových tribun.

(Nejen) fotbalová utkání často provází společenský jev, označený pojmem divácké násilí. Divácké násilí lze charakterizovat jako násilí, které je plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob (nejčastěji členy fotbalových gangů), jejichž jednotícím znakem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem. Kromě vlastního násilí pod tento pojem spadají i další formy nevhodného chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické symboliky či chování

ohrožující bezpečnost ostatních diváků, hráčů a rozhodčích (např. házení předmětů na hrací plochu, vbíhání na hřiště apod.).

Výběrem tématu diplomové práce mě vedla obliba ke kopané, a to již od útlého dětství. Mám za sebou nespočet ligových zápasů (jako divák), odkud jsem také čerpal zkušenosti ohledně fotbalového násilí. Ne vždy se totiž fanoušci chovali na tribunách vzorně, ale nebyl jsem svědkem větších bitev chuligánů. Na internetu je spousta materiálů ohledně daného tématu, a to z celého světa. Tento fenomén se k nám dostal z Anglie. Podle oblečení chuligánů je patrné jejich ztotožnění s anglickými „kolegy“.

Diplomová práce je rozdělena do čtyřech tématických celků. V první části práce jsem se zaměřil na vymezení některých důležitých pojmů. Považuji za nutné rozdělit diváky, fanoušky a chuligány. I když se nacházejí na stejné tribuně, je mezi nimi značný rozdíl. Někteří chodí fandit a podporovat svůj klub, jiní se chodí bít a zneuctívat barvy svého klubu dalšími způsoby.

Druhá část práce je zaměřena na vývoj fotbalového násilí od jeho počátků až do dnešní doby. Historickou část jsem rozdělil do dvou kapitol, na vývoj ve světě a vývoj v České republice. Dále jsem se snažil popsat počínání chuligánů na fotbalových stadionech a mimo něj. Jen ve zkratce jsem se zaměřil na chuligánské skupiny působící na našich ligových stadionech. Tyto skupiny se často mění, vznikají a zanikají, takže orientace v těchto strukturách může být nepřehledná. Nepovažuji za nutné je více jmenovat, než je níže uvedeno, protože si publicitu nezaslouží.

Preventivní a ochranné programy jsem uvedl ve třetí kapitole. Nalézt to správné řešení pro odstranění (nápravu) násilí na sportovních událostech, zvláště pak na fotbale, je ovšem velmi obtížné. Záleží totiž na spoustě specifických faktorů, kterými jsou osobnost jednice, prostředí, jež ho obklopuje a na spoustě dalších vlivů. Hledání optimálního řešení je tedy třeba přizpůsobit daným podmínkám. Je třeba reagovat na to, co je charakteristické pro současnou společnost a současnou mládež.

Praktická část je věnována chování fanoušku při samotném utkání. Rozdíly návštěv utkání u fanoušků jsou různé, stejně tak i jejich intenzita prožívání. Výzkum je zaměřen na fanouškovu pozornost a reakci při sledovaném utkání. Zejména divácké prožitky souvisí s ochotou opakovaně navštěvovat utkání a podporovat „svůj“ klub.

Cílem této diplomové práce je přiblížit problematiku diváckého násilí. Nejedná se však o provedení celkové analýzy novodobého fenoménu „fotbalové chuligánství“, ale o snahu pochopit známé chování a jednání fotbalových fanoušků a chuligánů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

K tématu mé diplomové práce považuji za nutné vysvětlit některé pojmy, které se v mé práci budou často vyskytovat. Těmi nejčastějšími jsou fanoušci a chuligáni. Vysvětlovat obsáhle, co jsou diváci, snad nebude nutné, a proto jsem to pojal krátce. To samé se již nedá říci o fanoušcích, tedy lidech, kteří mají nějaký klub v oblibě. Rád bych ještě podotknout, že někde nazývám chuligány anglickým ekvivalentem hooligans. Vymezením pojmu z oblasti násilí na stadionech se nejvíce zabýval Slepíčka (1990).

Divácké násilí – násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Odehrává se na stadionech, v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků. Fotbalový stadion je vhodným prostředím pro vybití agresivity. Fotbalové utkání dvou týmů poskytuje protivníka („oni fandí soupeři“) a také v mnoha případech napjatou atmosféru při průběhu samotného utkání, velké (v českých poměrech spíše větší) množství lidí i anonymitu (byť zdánlivou, vzhledem ke kamerovým systémům na fotbalových stadionech).

Divácké násilí je obvykle plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob, jejichž jednotícím prvkem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem. Kromě vlastního násilí zahrnuje rovněž další formy rizikového chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické symboliky či chování ohrožující bezpečnost dalších diváků, hráčů a rozhodčích (např. házením předmětů na hrací plochu).

V gesci odboru bezpečnostní politiky funguje jako vládní orgán k řešení problematiky diváckého násilí Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Koordinační komise byla zřízena v roce 1996 na základě usnesení vlády ČR ze dne 11. ledna 1995 č. 27, kterým Česká republika přistoupila k Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Na jednání Koordinační komise participují zástupci Ministerstva vnitra, Policie ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Svazu měst a obcí, Českomoravského fotbalového svazu a Českého svazu ledního hokeje (Bureš, 2003).

1.1 Rozdělení sportovních obdivovatelů podle skupin

Moderní sport, a zvláště kopaná, nabízí širokou škálu různých sportovních obdivovatelů. Fotbaloví diváci však netvoří stejnorodý celek. Liší se podle předmětu svého zájmu a s tím spojeným stupněm vědomosti, znalosti a prožívání utkání. Dochází k citovému ztotožnění s družstvem a jeho symbolem, dresem.

V tomto kontextu je možné vymezit tři velké skupiny (Slepička, 1990):

- 1) fotbalové diváky,
- 2) fotbalové fanoušky,
- 3) fotbalové chuligány.

Divák – je to spíše pasivní pozorovatele sportovního klání, který na utkání přichází, aniž by měl 100% názor na oblibu sportovního celku. Není nijak spjatý s klubem, nenosí klubové symboly (šála, dres atd.) ani se s klubem neztotožňuje. Diváka, obdobně jako na nesportovních představeních, zajímá děj a výsledek podívané. Fotbal je pro diváka na stejné úrovni jako divadelní představení, protože i po jeho shlédnutí odchází spokojen se silným prožitkem získaným z průběhu hry.

Fanoušek – (z anglického *fanatic*; zkráceně *fan*) je osoba projevující náklonnost k určitému subjektu (např. sportovnímu týmu, hudební skupině či celému oboru lidské činnosti), který podporuje a doufá v jeho úspěchy a rozvoj. Původ ze slova *fanatic* není náhodný, někteří z fanoušků totiž pro subjekt své náklonnosti dokážou obětovat vše ostatní a v jeho podpoře se chovají skutečně až fanaticky. Princip fandovství je založen na faktu, že při zápasech v kopané vzniká určitý druh rivality, přičemž se příznivci jednoho týmu stávají skupinou s vlastní identitou a brání se proti těm, kteří ji narušují, tedy proti fanouškům hostů. Na rozdíl od fotbalového diváka je fanoušek zaměřen na výhru svého klubu, má jistá očekávání o průběhu zápasu a díky identifikaci s mužstvem prožívá intenzivněji úspěchy i neúspěchy klubu. Lze jen potvrdit fakt, který zmiňuje i Slepička (1990), že fanoušek prožívá více nepotrestaný faul na „vlastního“ hráče a na tuto situaci mnohem bouřlivěji reaguje. Emocionalita ve srovnání s fotbalovým divákem je mnohonásobně vyšší.

Fotbalový chuligán – se sdružuje ve skupinách tvořené většinou mladými lidmi. Ti přicházejí buď na fotbalový stadion, nebo do jeho blízkého okolí s hlavním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými obdobnými skupinami soupeřova týmu. Tyto gangy mají většinou vlastní názvy, kterými se vymezují proti neorganizovanými skupinami i vůči jiným skupinám. Svoji totožnost prezentují především streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami a šálami s typickými motivy pro určitou chuligánskou skupiny (většinou se shodují s barvami domovského fotbalového klubu). V poslední době se rozšiřují i chuligánské grafity na stěnách budov, dopravních prostředků a jiných veřejných prostranstvích. Fotbalové chuligánství se promítlo i do textů písní hudebních skupin, především skinheadských a punkových.

Hooligans neboli chuligán. Pojem hooligans je spojen se jménem rodiny Hooligan, kdy bratři Willim a Wagg Hooliganovi terorizovali kolem roku 1991 území East Endu. Tím se termín hooligan vryl do paměti jako označení pro výtržnictví.

1.2 Rozdělení fotbalových fanoušků podle věku

Z mého hlediska pokládám za důležité rozčlenit aktéry nežádoucího chování, na stadionech či mimo ně, do věkových kategorií. Podle policejních statistik se nejvyššího počtu výtržností spojených s fotbalovým utkáním dopouštějí osoby do 24 let (Bureš, 2003).

Dětská kriminalita – dětská kriminalita (prekriminalita), nezletilí do 15 let. Dolní hranice nebyla specifikována, dá se však uvažovat již o předškolním věku okolo 5 až 6 let. Dle zákona o odpovědnosti mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.) se v § 89 uvádí: Dítě mladší 15 let není trestně odpovědné. Dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 (dále jen „opatření“).

Mládež – chceme-li definovat termín mládež obecně, můžeme hovořit o faktu, že se jedná o část obyvatelstva určité společnosti, odlišující se od ostatní části zejména svým věkem a způsobem života, hodnotovým měřítkem a systémem, kterým řeší své problémy. Dále se odlišující zvláštnostmi psychického i fyzického vývoje, dosud neukončeného, zájmy, zálibami, které se mnohdy ostře odlišují od dospělé populace. Vzhledem ke své věkové struktuře, biologickým, psychickým a dalším zvláštnostem podléhá určité diferencia-

ci. Ta odpovídá naší právní úpravě, která pod kriminalitou mládeže zahrnuje především skutky, kterých se dopouští kategorie mladistvých (věk 15–18 let), nezletilých (věk do 15 let) a také kriminalitu osob blízkých věku mladistvému (od 18–24 let).

Mladistvý – trestní zákon určoval kategorii mladistvý v § 74. Po novelizaci trestního zákona se dle tohoto paragrafu odvolává na zvláštní zákon, a to zákon o odpovědnosti mládeže. Zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

Mladý dospělý – kriminalita mladých dospělých od 18–24 let. Trestní zákon sice tento termín nezná, avšak v ustanovení § 33 písm. b) tuto kategorii mladých lidí připomíná. Stanoví jako jednu z polehčujících okolností majících význam pro výměru trestu spáchání trestného činu ve věku blízkém věku mladistvých. Věkem blízkým věku mladistvých se rozumí věk nepřekračující příliš hranici 18 let (zákon 140/1961 Sb.).

1.3 Dělení dynamiky zápasu podle Policie ČR

Pro klasifikaci jednotlivých fotbalových utkání z hlediska možného výskytu diváckého násilí jsou stanoveny tři kategorie utkání:

- 1) kategorie A – klidné zápasy,
- 2) kategorie B – mírně rizikové zápasy,
- 3) kategorie C – vysoce rizikové zápasy.

2 CHARAKTERISTIKA FOTBALOVÉHO NÁSILÍ

Fotbalové násilí je jednou z forem deviantního chování mládeže. Stejně tak jako existují mezi určitou částí mladých lidí narkomani či zloději, jsou mezi nimi také pachatelé fotbalového násilí. Jde o skupinu (převážně) mladých lidí, kteří jsou v souvislosti s fotbalem připraveni použít násilí a také jej používají. Jejich typy chování sahají od výtržnictví až po páchání trestné činnosti.

Rovněž vzrostl počet případů, kdy diváci přicházeli v důsledku vzájemných bitek a potyček v hledišti o život. Nositelé tohoto chování se nazývají fotbaloví hooligans. U nás je nazýváme trochu eufemisticky vlajkonoši. Fotbaloví hooligans vytváří subkulturu, která se vymezuje vůči ostatním divákům i celé společnosti. Mají vlastní vzorce chování a způsoby komunikace, z nichž mnohé jsou ritualizované. Mareš (2004, s. 42) doplňuje že „rozšířené jsou různé »rituály«, ať již při povzbuzování, přípravě na násilné střety, při přijímání do gangu, při nakládání s ukořistěnými věcmi soupeřících gangů apod.“ Oblíbeným rituálem je ukořistění soupeřovy vlajky a její následné spálení. Pro tým, který vlajku ukořistil, je to prestižní výhra. Skupina, která si vlajku nechala ukrást, je na nějaký čas znemožněna.

V posledních letech rozšiřují oblast své působnosti (v důsledku represivních opatření) ze stadionu přímo do ulic. Významným prostředkem komunikace se stal mobilní telefon a internet, jehož využívají k prezentaci článků, fotek i videozáznamů z jejich činností.

K subkultuře fotbalového násilí patří po celé Evropě rasistické postoje. Rasistická skupina skinheads tvoří podstatnou část subkultury hooligans a jejich způsoby interakcí vyhovují pravicově orientovaným hnutím s jejich důrazem na skupinovou identitu, masové akce, způsoby propagace atd. Významným faktorem je již samotná podstata fandovství, které vzniká striktním přimknutím jedné z mnoha skupin (klubů), které přechází až do fanatického nepřátelství k ostatním.

Dále je fotbalové násilí spojeno s užíváním alkoholických nápojů a drog. Mezi první opatření patří zákaz konzumace alkoholu na stadionech během fotbalového utkání. Argumentuje se přitom tím, že většina zadržených byla pod vlivem alkoholu (Sekot, 2006).

Jistou „nadstavbou“ fotbalového chuligánství je jeho propojení s organizovaným zločinem (řada chuligánů se pohybuje v kriminálním podsvětí bez vazby na fotbalové prostředí). Chuligánské party při výjezdech do zahraničí pašovaly drogy či jiné ilegální zboží, byly využívány pro majetkovou nebo násilnickou kriminalitu. Tím si vydělávaly na svoji čin-

nost. Často sloužily jako „pěšáci“ pro jiné zločinecké spolky, ale nejedná se o běžný způsob činnosti hooligans.

3 HISTORIE FOTBALOVÉHO NÁSILÍ

Spolu se sportem vzniklo i publikum, které přálo jedné či druhé straně. Je už od pravěku známo, že člověk je soutěživý typ. Veřejné hry a závodění byly brány především jako zdroj napínavé a vzrušující zábavy pro množství přihlížejících diváků. Diváctví bylo proto ve všech historických epochách neoddelitelnou součástí každé veřejně provozované sportovní činnosti ve formě her, závodů, turnajů a jiných soutěží.

3.1 Počátky ve světě

Podle antických pramenů tisícíhlavé zástupy intenzivně prožívaly průběh závodů a postupem času se vytvářely skupiny diváků, fandících jednotlivým závodníkům a později určitým symbolům. V antickém Římě byly těmito symboly barvy jednotlivých vozatajských stájí. Rozdělení na přívržence jedné či druhé stáje nekladlo na diváky žádné odborné nároky a bylo srozumitelné každému. Dav diváků prožíval v průběhu závodu intenzivně se svou barvou úspěch i nezdár. Čím nebezpečnější byl závod, tím více byl pro diváka atraktivnější, více jej vzrušoval a uspokojoval. Divácká kulisa při závodech nebo utkání byla velice bouřlivá. Reakce diváků se měnily podle vývoje závodu od bouřlivého nadšení a obdivu až k vyjadřování nelibosti, pískotu a agresivním akcím. Vzájemná rivalita stájí se přenášela i mimo závodníště a stávala se sociálním jevem. Původní hry se sportovním obsahem se měnily na jednotlivá sportovní odvětví a z diváků navštěvujících tyto sportovní akce se stávali sportovní diváci.

Ke vzniku sportovního diváctví přispěla i změna životního stylu, volný čas, snadná doprava a rychlý přenos informací o konaných hrách a zápasech. Skutečný rozkvět sportovního diváctví nastal až koncem 19. století.

Ve většině evropských zemí a také u nás se do popředí zájmu dostává zejména kopaná. Stává se masovou formou zábavy. Dokáže přilákat na stadiony velké množství diváků, kteří se stávají pravidelnými návštěvníky fotbalových utkání. Mění se ve fanoušky jednotlivých klubů, s nimiž prožívají všechny úspěchy i neúspěchy. Fotbaloví diváci vytvářejí svojí přítomností atmosféru a jsou motivací pro samotné hráče.

Historie fotbalového diváctví je stejně stará jako kopaná samotná. Můžeme tedy říci, že fotbalové diváctví má historii dlouhou již několik stovek let. Jako první akt proti divác-

kému násilí lze charakterizovat edikt londýnského starosty, který fotbal vyhostil z okrsku Londýna již v roce 1314. Hlavním důvodem nebylo ani tak násilí samo o sobě, ale výtržnictví, které fotbal doprovázelo a které narušovalo obchodování.

Olivová (1979) popisuje chování diváků během tak zvané „florentské kopané“, která byla oblíbená v Itálii 15. století. Cílem hry bylo dopravit míč do soupeřovy branky. Když se podařilo dostat míč do nepřátelské branky, přívrženci mužstva mezi diváky projevovali své nadšení co nejhlučněji a mnohdy vyvolávali výtržnosti. Mužstvo, které prohrálo, muselo sklonit vlajku, s níž k zápasu nastoupilo. Často se stávalo, že ji diváci v návalu fanatismu potrhaly.

První oficiálně zaznamenané rvačky byly na konci 80. let 19. století v Anglii. Fanoušci se skládali výhradně z dělnické třídy, která se scházela na stadionech a provokovala fanoušky hostujících týmů. Pokud došlo ke rvačkám, tak policie zakázala fotbalovou činnost ve městě i na několik týdnů. Mezi válkami se fotbal stal „úctyhodný“, nicméně problémy s fanoušky nezmizely úplně. Pravý rozmach fotbalového násilí se zrodil v 60. letech 20. století, kde jinde než opět v Anglii. Musím podotknout, že Anglie není považována jen kolébkou fotbalu, ale taky rodištěm násilí na stadionech. Britští sociální psychologové a sociologové pojmenovali tento fenomén „football hooliganism“.

Po výjezdu anglických týmů na kontinent se násilí přesídlilo i do zbytku Evropy, a to hlavně do Francie, Itálie, Španělska, Holandska, Maďarska a NSR. Závažným událostem na stadionech došlo v zemích Jižní Ameriky a některých afrických zemí. Výtržnosti byly hlášeny i v Číně, kde zrovna kopaná nepatří mezi populární sporty.

V posledních dvaceti pěti letech však stoupá počet případů, kdy diváci přicházejí o život v důsledku vzájemných bitek a potyček v hledištích stadionů. Je to závažný negativní trend, který se šíří po celém světě. Neblahou událostí, která bude zapsána do fotbalových dějin černým písmem, je finále ligy evropských mistrů v roce 1985, mezi FC Liverpool a Juventusem Turín. Byla hodina před začátkem střetnutí. Na stadionu to už v ten moment pěkně vřelo. Fanoušci „The Reds“ (FC Liverpool), posilnění alkoholem a vybavení zbraněmi, se vydali do sektoru Z za příznivci „Staré dámy“. Ti začali samozřejmě panikařit a dali se na ústup. Zeď nevydržela neočekávaný nápor lidských těl a zbořila se.

V jejích troskách našlo smrt celkem 39 lidí, dalších 400 lidí bylo těžce, středně, nebo lehce zraněno.

Je až neuvěřitelné, že se pořadatelé dopustili takové spousty chyb. Britové patřili k těm nejobávanějším fanouškům, avšak připravenost policistů byla nulová. Těch málo policistů, kteří při finále zasahovali, nemělo absolutně žádnou šanci početný dav zkrotit. Fanoušci Liverpoolu přitom potyčky ve městě vyvolávali už od ranních hodin.

Po tomto incidentu byly všechny anglické kluby vyřazeny z evropských pohárů na pět let, Liverpool musel čekat ještě o rok déle. UEFA také zavedla hodnocení stadionu, aby se už neopakovalo to, že se finále odehraje na zchátralém bruselském stadionu, jako tomu bylo v roce 1985. Fanoušci na stadionech také nebyli v anonymitě jako doposud a byla zavedena větší spolupráce s policií.

V 80. letech byla v Anglii realizována rozsáhlá protiopatření vůči fotbalovým chuligánům. Po tragických událostech v roce 1985 se tehdejší britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová zasadila o to, aby během fotbalových zápasů platil úplný zákaz prodeje alkoholických nápojů. Policie přijala nové strategie v boji s organizovaným fotbalovým chuligánstvím. Dlouhodobě shromažďovala informace o aktivitách jednotlivých členů chuligánských skupin, monitorovala akce skupin, anebo do těchto gangů přímo infiltrovala tajné policisty. Pokud policie shromáždila dostatek důkazů, byly hlavní postavy jednotlivých gangů zatčeny. Na počátku devadesátých let skončila pro anglické kluby „evropská karanténa“. Návrat anglických klubů do evropských soutěží po zákazu, který následoval po událostech v r. 1985, samozřejmě umožnil nové střety a boje mezi anglickými fanoušky a jejich oponenty, ale už se nikdy neodehrávalo tolik ošklivých scén, jako tomu bylo v 80. letech. V roce 1999 vstoupil v platnost *Football (Disorder) Act* (zákon o fotbalovém výtržnictví). Zákon upravuje kontrolu vstupu diváků na fotbalové zápasy, zřizuje Fotbalový licenční úřad a stanovuje trestné činy, které souvisí s fotbalem.

3.2 Počátky v ČR

Historie násilí v České republice se datuje od počátku 20. století. Není tak bohatá a rozmanitá na tragédie jako např. Anglie, ale určitě by se našly černé výjimky. V dobách mezi válkami (1918–1945) se spíše roztržky vyskytovaly v podobě nadávek, menších šarvátok a jiných excesů, rozsáhlejší bitvy nebyly zaznamenány. Je třeba dodat, že místní příznivci kopané byli disciplinováni a i policie se těšila větší vážnosti. Spíše se fanoušci sázeli mezi sebou o to, který tým vyhraje a fanoušek z poraženého mužstva, měl za úkol plnit různé úkoly. Tak bylo např. po derby Sparta – Slavia vidět mnoho lidí chodit pozpátku, převlečených do zvířecích kostýmů.

Po roce 1948 sloužilo někdy dění v ochozech k poněkud primitivnímu vymezení postoje vůči režimu (ať již byl za jeho „ztělesnění“ považován rozhodčí nebo údajně „vládní“ klub Sparta Praha), nebo vulgární ventilaci projevů lokálního regionálního patriotismu (především ze strany příznivců Zbrojovky Brno). Na mezinárodní úrovni byli diváci, kteří navíc díky existenci železné opony nemohli národní tým ani kluby doprovázet do západní ciziny, umírnění. Problémy s návštěvníky fotbalových utkání začaly narůstat od počátku 80. let 20. století. Příčinnou byla jistá „emancipace“ části mládeže, především z dělnických profesí, která se v normalizačním období stala imunní vůči režimní propagandě, ale současně nebyla ochotna k protirežimnímu či jakémukoliv zásadnějšímu politickému protestu a svoji frustraci i aktuální touhu „po akci“ si začala vybíjet přimknutím se k fotbalovým klubům a následovaly excesy, které souvisely s fotbalovým děním. V hledištích tak vzrůstala vulgarita a brutalita. Důležitým momentem ve vývoji fotbalového chuligánství v naší zemi byl incident z června roku 1985. Stal jen několik týdnů po bruselské tragédii.

Fanoušci Sparty, kteří se vraceli z fotbalového utkání v Banské Bystrici, zcela zdemolovali vlak jedoucí do Prahy a způsobili několikasettisícovou škodu. Po tomto incidentu se bezpečnostní složky začaly intenzivněji zabývat diváckým násilím. Avšak ani přes jejich zvýšenou snahu se nepodařilo fotbalové chuligánství potlačit, ba naopak počet výtržností a násilných incidentů narůstal.

Po listopadové revoluci v roce 1989 se situace s násilím na stadionech i mimo ně stupňovala. Kromě jiného došlo ke zvýšení kriminality a snížení sociální kontroly v určitých oblastech každodenního života. Na stadionech se začalo objevovat množství mladých příznivců, často i příslušníků nebo sympatizantů hnutí skinheads. Zvýšila se organiza-

nost v kotlích i frekvence návštěv zápasů „svého“ týmu na cizích hřištích. Ty přinášejí příležitosti ke střetu s fanoušky protivníka, množí se také incidenty mimo prostory stadionů a rovněž styl povzbuzování je vizuálně a akusticky působivější, bohužel často i vulgární nebo obsahující rasistické a xenofobní urážky.

Faktem ovšem je, že tyto střety ještě neobsahovaly takovou brutalitu bez psychických zábran, která se vyskytla především na anglických ostrovech. Fotbalové násilí a nově se vyskytující rasismus a i primitivní nacismus částečně ztratily mediální atraktivitu (pomineme-li protislovenské, resp. protičeské výpady na utkáních federální ligy i reprezentace v kontextu rozdělování společného státu), i když do jisté míry dosáhly svého vrcholu. Velké násilné střety ještě nepříliš ucelených skupin provázely většinu utkání, řádění chuligánů na stadionech ještě neřešily speciální policejní jednotky, ale nově vznikající bezpečnostní agentury, a dokonce na výpomoc povolání vojáci v základní službě. Hajlování na stadionech se mnohdy odehrávalo v takové míře, která by dnes vedla k několikadennímu mediálnímu skandálu. Na oblecích a transparentech byly symboly, které by dnes přivodily okamžité zatčení. Tato doba však přinesla i mimořádně tragické události, především pak brutální vraždu cestujícího vlaku (vojáka základní služby), kterého za jízdy vyhodili, v roce 1994 při cestě z Prahy po slovní potyčce, příznivci brněnského klubu. Po roce 2000 se vedení fotbalového svazu rozhodlo bojovat s tímto nešvarem zvaným „fotbalové násilí“. Nejvýznamnější z projektů je akce Ligové stadiony 2003. Hlavním cílem projektu Ligové stadiony 2003 je donutit kluby I. a II. ligy, aby postavily nové stadiony nebo rekonstruovaly staré tak, aby splňovaly bezpečnostní normy UEFA a požadavky pro moderní fotbalové prostředí. Jedním z hlavních cílů projektu je, aby se zlepšila kultura sportu, aby v budoucnosti přišla bez obav na fotbal celá rodina s dětmi. Proto platí třeba podmínka, že stadion bude muset být vybaven sedačkami s vlastními opěradly, tedy žádná místa k stání.

4 DŮVOD PROČ LIDÉ CHODÍ NA FOTBALOVÉ UTKÁNÍ

Každý týden tisíce diváků naplňují ochozy stadiónů, aby zhlédli fotbalové klání dvou mužstev. Na fotbalového diváka můžeme pohlížet jako na jedince, kteří záměrně vyhledává silné emoční prožitky. Zejména divácký prožitek souvisí na jedné straně s ochotou opakovaně navštěvovat utkání, na straně druhé vytváří předpoklady pro určité typy diváckých reakcí, které mnohdy překračují hranice tolerovatelného chování. Sportovní podívaná vyvolává emocionálně podložené prožitky, kdy můžeme hovořit o aktuálních psychických stavech diváků sycených intenzivními emocemi (Slepička, 2005).

U fotbalového diváka mohou být vyvolány jakýmkoliv vnějším či vnitřním podnětem, jako je gól, neuznaný gól nebo záludný faul. Prožitky fotbalových diváků jsou u každého jednotlivce různé podle uspokojování potřeb. Proto divák, který se identifikuje s některým družstvem či hráčem, mívá odlišné prožitky ve stejné situaci než člověk, který není fanouškem žádného mužstva. Pokud se utkání vyvíjí v souladu s očekávaným průběhem, divácké prožitky jsou syceny spíše pozitivními emocemi, pokud je tomu naopak, mají prožitky negativní emoční vyladění s možnými následným odrazem v negativních diváckých reakcích. Při tom je nutné mít na paměti, že prožitky jednoho diváka mohou ovlivnit či vyvolat a posilovat prožitky ostatních. V takových situacích může i nepatrný podnět vyvolat reakci velkých skupin diváků s neblahými následky. V této souvislosti nabývají na důležitosti takové situace na hřišti či v hledišti, které jsou diváky označovány za podněty k určitým typům emočních prožitků.

Otázkou zůstává, jaké prožitky plynoucí ze sledování utkání u diváků převažují, jaké chování budou diváci produkovat v situacích doprovázeny intenzivní emoční zátěží? Naprostá většina diváků navštěvující ligová utkání patří k příznivcům některého z družstev. Mají proto vyhraněnou představu, jak by mělo utkání probíhat a jaký by měl být výsledek. Jsou proto již dopředu do značné míry ovlivněni svým očekáváním. Pouze malá část diváků přichází do hledišť jako neutrální pozorovatelé bez vazby na některý fotbalový tým. Jejich emoční stav se utváří především pod vlivem situace, které se mohou vyskytnout na tribuně.

Z hlediska pohlaví je největší skupina zastoupena v hledišti mužů. Poslední dobou stoupá i počet žen, které pravidelně navštěvují ligová utkání (Sekot, 2006).

5 CHULIGÁNSKÉ GANGY PŮSOBÍCÍ NA ČESKÉ FOTBALOVÉ SCÉNĚ

„*Fotbal je jen záminka!*“ Tento slogan fotbaloví chuligáni rádi říkají. Ale spíše si tak zjednodušují odpověď na otázku, která se často klade. Těch, které fotbal opravdu nezajímá, je minimum.

Vnímáme-li fotbalové bitky jako adrenalinový sport, pak „tvrdá jádra“ skalních chuligánů, která na sebe v těchto rvačkách narazí, můžeme brát jako regulérní týmy. Většinou se navzájem znají, nepustí mezi sebe každého, dá se říci, že jsou „sehraní“. Cílem je poprat se se stejnou skupinou konkurenčních chuligánů. Bití „obyčejných“ fanoušků nějakého cizího klubu nemá valnou hodnotu. Kvůli drobným názorovým rozporům, či jen kvůli tomu, z jakého prostředí vznikají, je obvyklé, že k jednomu klubu se hlásí hned několik hooliganských skupin, které spolu v drtivé většině spolupracují a navenek vystupují jako jeden celek „reprezentující“ svůj klub.

V České republice má své tvrdé jádro chuligánů každý klub hrající vyšší fotbalovou soutěž. U velkých klubů jej tvoří i více nezávislých skupin: Spartánské hools například tvoří skupiny „Brigade drápek z Lasičky“, „Red Pirates Sparta“, „Division Death Hrade“, „Frakce Rudý úder“ nebo „Ultras Lehovec“. Zajímavým jevem jsou tzv. družby. „*Třeba Baník má družbu s Katovicema a s Trnavou, v hledišti jim udělaj z barevnejch papírů klubový vlajky vedle baníkovský*“ (Smolík, 2002). Radikální fandové z Polska jezdí s Baníkem a jsou schopní se třeba poprat v Praze s fanoušky Sparty. Výjimkou je Sparta, jejíž hools jdou v husitské tradici, to znamená „proti všem“.

Stejně jako se tvrdá jádra chuligánů dělí na rozličné frakce, jsou různorodé i typy lidí, kteří v nich působí. Dokonce i mezi odborníky z oblasti sociologie se obecně soudí, že jde v zásadě o mladíky bez vzdělání a často bez práce. Realita však není tak jednoduchá – už množství webových stránek jednotlivých chuligánů, kde jsou popsány různé bitky, naznačuje, že se v tomto prostředí pohybuje velký počet lidí, kteří dokáží přinejmenším programovat v HTML. Například stránky libereckých hools jsou jak v české, tak i v anglické verzi, totéž platí o „nadklubovém“ webu hooligans.cz a nutno podotknout, že chuligánská angličtina má poměrně slušnou úroveň. Skupiny „bitkařů“ se sice historicky rekrutovaly z dělnické třídy a nezaměstnaných, nicméně dnes mezi nimi najdete zástupce takřka všech sociálních skupin včetně bankovních úředníků a úspěšných podnikatelů.

Pro úplnost uvádím na závěr této kapitoly přehled pěti největších chuligánských skupiny českých klubů:

1. FC Brno: Johnny Kentus Gang, Orthodox Fans Brno, Torcida,

Sigma Olomouc: Hovada Zubr, NS Comando, Ultras Nové Sady, Fanatic Fans Šternberk,

Baník Ostrava: Apple Commando, Chachar Boys, Ultras Orlová, Marienbaad Ultra,

Slavia Praha: Brigade 97, Slavia Hooligans, Slavia Youngsters, Tlupa Toma Dojeta,

Sparta Praha: Brigade Drápek z Lasičky, Red Pirates Sparta, Frakce Rudý úder.

Ve srovnání s hooligans skupinami se Česká republika nemůže rovnat státům, jako je kolébka fotbalu a fotbalového násilí Anglie a také horkokrevným jižanským státům, kde především na Balkáně je atmosféra při zápase vyhrocená opravdu až do extrému.

6 PROJEVY CHULIGÁNSTVÍ

V zásadě lze vymezit několik situací, ve kterých se nejčastěji vyskytují divácké výtržnosti. První se objevují před stadionem a v blízkém okolí. Další situací jsou výtržnosti na samotných stadionech. Jsou spojeny s vítězstvím, nebo porážkou družstva. Příčinou jsou především situace, které podle fanoušků vedly k porážce, či zabránily vítězství. Mezi typické situace patří neuznání dosaženého gólu, nařízení pokutového kopu, anebo vyloučení hráče. Přítomní diváci si osvojují právo opravovat výroky rozhodčího podle svých představ. V těchto případech jsou výtržnosti umožňovány mimo jiné i nízkou pořadatelskou službou či jiných preventivních opatření. V některých zápasech chuligánské výtržnosti přerostly do takové míry, že rozhodčí museli utkání předčasně ukončit. Dalším faktorem vyvolávající podnět k násilí je pěstovaná nenávist k fanouškům určitého jiného klubu (např. Sparta versus Baník).

Stále častěji se setkáváme s dalším druhem výtržností spojených zejména s fotbalovými utkáními. Jedná se o „pochody“ diváků ulicemi města buď po skončení utkání, nebo před začátkem utkání (nádraží – metro – stadion; stadion – nádraží – metro). Pochodující diváci vykřikují hesla, provokují ostatní chodce, ničí různé předměty ve svém okolí. Nezáleží na tom, zda „jejich“ klub zvítězil, anebo byl poražen. Tyto výtržnosti směřují k získání pozornosti a prestiže u ostatních, stejně se projevujících fanoušků. Tyto demonstrativní pochody nemusejí být provázány násilím. Násilí se objevuje, až pokud dojde k setkání s fanoušky soupeřova klubu. Divácké násilí spojené s pochodem městem nedosáhly u nás, na rozdíl od jiných zemí, masového měřítká.

Mezi nejrozšířenější projevy chuligánů bezesporu patří bitky (fyzické útoky) a ničení majetku.

6.1 Fyzické napadení

Násilí, ke kterému dochází při sportovních utkáních, nemůžeme vnímat jen jako izolované přečiny. Tyto incidenty mají z mnoha důvodů pro své okolí daleko závažnější dopad, než by se na první pohled mohlo zdát. Na přeplněném desetitisícovém stadionu může sebemenší přestupek způsobit obrovské neštěstí.

6.1.1 Násilné chování fanoušků mezi sebou

Násilné chování fotbalových fanoušků mezi sebou navzájem není zanedbatelné. Průběh vypjatého zápasu dokáže fanouška strhnout k chování, které se u něj za běžných okolností neprojevuje. Pokud fanouškův tým prohraje, je veliké nebezpečí, že bude ničen veřejný majetek, nebo dojde ke slovní či fyzické výměně názorů s fanoušky vítězného týmu.

Násilí se rozděluje na násilí uvnitř stadionu a mimo něj. Excese na stadionech bývaly dříve častější, protože mnoho stadionů nebylo odděleno ploty jako je tomu v současné době. Proto se veškeré násilí částečně přestěhovalo za brány stadionu. Některé stadiony nesplňují dostatečné bezpečnostní zabezpečení, a proto jsou více vyhledávány fotbalovými chuligány. Střety fanoušků můžeme rozdělit na dvě formy, náhodné a domluvené. Náhodné jsou ty, kdy se dvě či více skupin chuligánů střetnou na stadionu, nebo mimo něj bez nejmenšího úmyslu konfliktu. Okolnosti jednoduše vedou k tomu, že když fotbaloví chuligáni např. vidí nepřátelskou partu, asi stejně početnou, je to pro ně záminka pro vyprovokování potyčky. Důležitým kritériem náhodných bitek je absence policie v blízkém okolí.

Domluvené bitky jsou pro chuligána, jako fotbalový zápas pro profesionálního fotbalistu. Ostatně tak je většina chuligánů popisuje. K dokonalému popisu těchto „smysluplných“ rvaček si můžete přečíst reportáže z absolvovaných bitek na serveru *hooligans.cz*. Většina těchto bitek se odehrává mimo stadiony, ale hlavně z dohledu policie. Tyto „sportovní bitky“, jak je nazývají hooligans, fungují něco jako opravdové zápasy ve fotbale. Píší se k nim preview a „po zápasové souhrny“. Komunikace mezi jednotlivými skupinami probíhá buď po telefonu, nebo po internetu. Rvačky obou táborů se domlouvají i týden dopředu. Důležitý je také počet „bojovníků“ a místo konání. Pokud dojde již k setkání obou skupin, musí se dohodnout za jakých podmínek se boj ukončí a jak se soupeři od sebe budou odlišovat. Chuligáni to většinou řeší tou nejjednodušší metodou. Jeden tábor se svlékne do půl těla a druhý je oblečen, nebo jedni mají červenou stužku na paži a druzí modrou apod. Co se týče zbraní, tak ty jsou zakázány. Je zvykem, že před zahájením samotné bitky, kdy se obě skupiny k sobě blíží, tleskají rukama nad hlavou, aby nepřítel viděl, že nemají v ruce žádnou zbraň. Bojištěm se stávají parky, okolní ulice stadionů, nádraží, parkoviště, dále hospody nebo bary. Bitka končí tím, kdy jeden z gangů se dá na útěk. Své pravidla má i kontaktní boj muže proti muži. Pokud je soupeř přemožen a hrozí mu vážnější zranění, má právo se vzdát zvednutí pravé ruky. Ženy v těchto „bitkách“ zastávají

místa ošetřovatelek zraněných, anebo z povzdálí fotografují a zaznamenávají na videokamery průběh boje.

Taktéž můžete fotbalového chuligána poznat podle značek oblečení. V Česku se hlavně nosí značky jako Lonsdale a Troublemaker. Dříve se chuligáni obouvali do původně pracovních bot Dr. Martens, ale jejich obliba postupně upadala. Tyto boty mohly způsobit četná zranění na protivníku a v současné době jsou zakázány na českých stadionech.

Česká scéna je z mého pohledu méně agresivní než například v Polsku nebo v Rusku. Tam chuligáni proti sobě válčí vším co mají po ruce, a proto dochází častému zranění aktérů boje.

6.1.2 Hooligans versus policie

Již zdravý rozum průměrného člověka nabádá „nezačínej si s policií“. Toho se drží i fotbaloví výtržníci, ale historie zná i oběti na lidských životech v řadách policie, která jsou spojené s fotbalovým výtržnictvím. Poslední případ se stal v Itálii v roce 2008, jak ho popisuje deník SPORT (ze dne 20.6.2008, s. 6) *„Tragické události, k nimž nedávno došlo při zápase první italské ligy mezi Catanií a Palermem, během nichž byl na stadioně usmrčen příslušník policie ve službě, jasně svědčí o tom, že tzv. fanoušci uchylující se k násilí jsou připraveni napadnout policii i fanoušky protivníka. Násilí tohoto druhu už není zdaleka ojedinělé a zprávy o zápasech se příliš často podobají zprávám z bojiště“*. Pro otřelého fanouška je touha „vytáhnout se“ na policii větší než na fanouška z druhého tábora. Dovolit si na příslušníka ozbrojeného sboru je v chuligánské subkultuře ceněna vysokými body.

Úkol policie spočívá v tom, aby fanoušky „doprovodila“ na fotbalový stadion z nádraží nebo jiných míst, kde se fanoušci, hlavně hostujícího mužstva, scházejí. Fanoušci mají tendenci uniknout bystrému oku policie a najít si svoji cestu k soupeři. Pokud se to té či oné skupině povede, dojde ke střetu a k možnému zranění aktérů nebo civilistů, kteří nemají s fotbalovými fanoušky nic společného. Nejen ochrana zdraví, ale i ochrana majetku před nebezpečnými chuligány, je další prioritou policie. Na stadionech, kdy nejsou fanoušci jiného týmu „po ruce“, stává se policie vděčným terčem rozlícených fanoušků. Je vcelku jisté, že policie nenechá nic jen tak bez povšimnutí a snaží se fanoušku uklidnit

všemi dostupnými prostředky. Toto jsou právě situace, kdy dochází ke konfliktu mezi chuligány a policií.

6.2 Poškození majetku

Jak jsem výše uvedl, k výtržnostem dochází v místech, kde hrozí znehodnocení soukromého, nebo obecního majetku. Nejčastějším objektem útoků proti majetku je zařízení fotbalového stadionu. Mezi projevy těchto výtržností patří např. vytrhávání sedadel, ničení sociálních zařízení, stánků s občerstvením, pálení vlajky soupeře apod. Pro tento vandalismus je typické to, že ho mají na svědomí téměř vždy fanoušci hostujícího týmu. Domácí si přece nebudou ničit vlastní stadion!

Mezi další poškozování majetku v souvislosti s fotbalovým chuligánstvím patří krádeže vlajek, ničení stanic a prostředků MHD, demolice hospod, restaurací a barů. Negativním trendem posledních let je rabování benzinových pump. Chuligáni, kteří jedou na venkovní zápas, zastaví u čerpací stanice, vtrhnou do prodejny a naberou si tolik zboží, kolik chtějí. Poté utečou bez placení a pokladní s tím nic nenadělá. Ví, že kdyby se jim postavil, riskoval by své zdraví.

6.3 Rasismus na fotbalových utkáních

Extrémní postoje (rasismus, xenofobie, antisemitismus) části fotbalových chuligánů je možno považovat za projevy antisociálního chování. Xenofobie na fotbalových utkáních je zaměřena především na „jiné“ skupiny chuligánů (i ze zahraničí). Jedná se o stereotyp, na jehož základě jsou posuzovány skupiny ať už podle národnosti, náboženství, politických postojů, příslušnosti k etnické skupině, fotbalovému klubu nebo regionu.

Rasismus je předsudek založený na postoji a víře v existenci vyšších, nadřazených a nižších, méněcenných ras a zdůrazňování rasových znaků a rozdílů a z nich odvozených teorií o nadřazenosti či podřízenosti ras a z toho vyplývajících názorů o podřízenosti či likvidaci „nižších“ ras. Rasismus je založen na uvědomění si skupinové příslušnosti a odsouzení jiných skupin i jedinců.

Na fotbalových stadionech nejde o otevřený ultra pravicový rasismus, je to projev latentního rasismu. Svou roli při něm hraje anonymita, emocionálnost apod. Jde o odraz to-

ho, jak se projevuje naše společnost, v koncentrovanější podobě se to projeví právě na stadionu. Je to specifické prostředí, diváci jsou seskupeni na malé ploše v uzavřeném prostoru, který je přesně ohraničen. Projevy tady nabývají na intenzitě. Některé skupiny zde mají také větší zastoupení, zejména mládež do osmnácti let, která se poměrně snáze projevuje emočněji. Pro tuto skupinu zřizují samostatnou tribunu oddělenou od těch nejradikálnějších fanoušků, kteří si chodí vyběít na stadion negativní emoce, frustraci a vztek. Tak jako v jiných fotbalových zemích, tak i v České republice, se rasismus projevuje především vulgárnostmi, haněním a bučením směrem k černošským hráčům.

Rasistické nadávky, znevažující projevy (bučení či pískot při dotyku takového hráče s míčem, vydávání opičích skřeků na hráče tmavé pleti). Házení banánů na hrací plochu, výhrůžky či přímé fyzické útoky vůči hráčům odlišné barvy pleti. Užívání rasistických hesel, včetně jmen známých rasistů, chorálů a symbolů, ať již verbálně, nebo písemně na transparentech, v chuligánských tiskovinách nebo na jejich internetových stránkách včetně chatu. Časté je i užití nacistických a neonacistických motivů, které v sobě implicitně obsahují rasistické provokace.

6.4 Ostatní formy výtržnictví

Ne méně závažnější případy porušování zákonných předpisů než fyzické útoky a ničení cizího majetku jsou:

6.4.1 Vniknutí na hrací plochu

Často má fanoušek „chut“ si vyříkat svůj názor s aktérem hry či rozhodčím. Jednu dobu bylo v módě vběhnout fanouška, který byl v Adamově rouše. Nejznámější případ v novodobých českých fotbalových dějinách se stal v roce 2003, jak ho popisuje časopis *Revue – politika* č. 8, 2003: „*Když v sobotu 17.5.2003 při utkání fotbalové Gambrinus extraligy mezi domácími Bohemians Praha a hostující Spartou Praha přelezl osmadvacetiletý chuligán Zdeněk Urban alias Ritchie hrazení a udeřil pomezního rozhodčího za údajně špatně odmávaný ofsajd, rozpoutal obrovskou vlnu mediálního zájmu o fenomén diváckého násilí. Policisty i Českomoravský fotbalový svaz postihla kritika za údajnou nečinnost a za to, že dovolili rozvoj tohoto fenoménu.*“

6.4.2 Házení předmětů na hrací plochu

Je to hodně nebezpečná zábava fanoušků. Může se stát, že letící předmět, který je vržený neukázněným fanouškem, zasáhne aktéra hry. Zranění bývají vážná podle toho, čím byl zasáhnut. Fanouškům se podaří na stadion „propašovat“ různé předměty, jako petardy, dýmovnice, kameny a jiné předměty. Jak uvádí deník Sport (19.2.2009): *„V zápase nizozemského Nijmegen s německým HSV Hamburk domácí fanoušci neunesli fakt, že jejich tým hraje druhé housle a na hřišti letěla hezká řádka předmětů. Mezi nimi byla i těžká mince, která trefila slovinského rozhodčího Darka Ceferina do hlavy. Výsledkem bylo silné krvácení z oblasti spánku. Zápas byl přerušen a hlavní arbitř musel být ošetřen.“* Zde můžeme sledovat, že i taková mince může způsobit závažné zranění. Další otřesný případ se stal 16.3.2009 na stadionu Sparty. Vlajkonoši domácího týmu, tedy Sparty, vhodili na hrací plochu dýmovnici tak nešikovně, že zranili třináctiletého mladého fotbalistu, který podával míče právě před jejich sektorem. Naštěstí zranění chlapce nebyla vážná.

6.4.3 Konflikty s užitím verbálního násilí

Řadíme sem různé posměšky, vulgární nadávky, vyhrožování, ponižování vůči fanouškům a divákům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního/soupeřova mužstva, rozhodčímu, pořadatelské službě, policii, představitelům fotbalového klubu, managementu apod.

Obvyklá je i kombinace jednotlivých výše zmíněných forem. Vyjmenovat a klasifikovat formy chuligánství mimo fotbalové stadiony lze jen obtížně, protože se může jednat o takřka jakékoliv vandalské, výtržnické anebo násilné porušení pravidel.

7 PREVENCE PROTI FOTBALOVÉMU NÁSILÍ

Stejně staré jako fotbalové násilí jsou i pokusy o jeho vymícení. Proklamace typu „zrušte fotbal“ těžko k něčemu povedou. O to se už pokoušel, právě v reakci na soustavné násilnosti, anglický král Eduard III. v roce 1365 a Oliver Cromwell roku 1655. Pokud se to nepovedlo za 700 let, těžko se nad násilím pod záminkou sportu povede jednou provždy zvítězit. Jestliže společenská poptávka po násilí v jakékoli formě trvá, asi se takové věci dít musejí.

Každému opravdovému fanouškovi, který přeje svému klubu jde, co se týče publika, o následující dvě věci:

1) Vymýtit násilí z ochozů. Otec, který chce vzít své děti na fotbal, nesmí mít strach o své zdraví nebo zdraví svých dětí. Podle hrdiny knihy Martina Kinga Holifan (2004), to byly právě střety na stadionech, které ho učarovali při návštěvě fotbalového utkání se svým otcem a které později vedly k jeho neblahé budoucnosti fotbalového výtržníka. Právě dospívající mládež, a to převážně chlapecká, vidí v rowdies hrdiny, které se nezaleknou pořadatelů, policie a ostatně všech právních norem.

2) Stadiony, aby byly naplněné po okraj, což znamená skvělou atmosféru. Je to dobré nejen pro atmosféru utkání, tak i pro pokladnu klubu. I když ze vstupného je jen nepatrná část rozpočtu fotbalového klubu, ale velké publikum přiláká sponzory, kteří investují do klubu nemalé finance za vyobrazení reklam.

Na druhou stranu při fotbalových výtržnostech vznikaly klubům velké náklady po řádnění fanoušků. Od vytrhaných sedaček až po pokuty od fotbalových svazů za nezvládnutí pořadatelské povinnosti už stálo kluby mnoho financí, které mohly být proinvestovány jinak, například buď do vybavení stadionu, nebo na výchovu mládeže.

7.1 Legislativa prevence v rámci Evropy

Mezinárodní legislativní rámec pro prevenci a potírání násilí při sportovních utkáních poskytuje Evropská Úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech, přijatá ve Štrasburku v roce 1985, jako součást smluvního základu Rady Evropy.

Česká republika přistoupila k úmluvě v roce 1995. K iniciaci a monitoringu jejího naplňování zřídila Koordinační komisi k diváckému násilí, jejíž sekretariát je na OPK MV (Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra). Na naplňování Evropské úmluvy dohlíží Stálý výbor Evropské úmluvy. Česká republika drží v současné době funkci 1. místopředsedy výboru.

Výbor vydává každoročně několik doporučení, většinou v souvislosti s připravovanými šampionáty. Některá doporučení mají spíše obecnější platnost, např. doporučení proti rasismu, problematice plotů okolo hracích ploch, tzv. *ticketingu*, k problematice pořadatelské služby. Nyní se připravuje doporučení k preventivním aktivitám. V poslední době se zvýšily aktivity EU na tomto poli.

Klíčové lze považovat dva následující dokumenty:

Rozhodnutí Rady Evropy ze dne 6. prosince 2001 (2001/C22/01) k manuálu s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření pro prevenci a kontrolu násilností a výtržnictví v souvislosti s fotbalovými zápasy, kterých se účastní alespoň jeden členský stát.

Rozhodnutí Rady ze dne 25. dubna 2002 (2002/348/JHA) ve věci bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí. Manuál představuje nevázaný dokument, který stanovuje doporučené standardy pro přípravu policie na zápas, organizaci spolupráce mezi policií zúčastněných zemí, spolupráci policie s pořadatelskou službou, spolupráce s médii a doporučené požadavky na organizátory.

Druhý dokument je zavázaný a ukládá vytvoření Národního fotbalového informačního bodu, jako jednotného pracoviště, kde se soustředí a vyměňují informace při přípravě a realizaci fotbalových zápasů s mezinárodním prvkem. Rozhodnutí reaguje na různorodou situaci v jednotlivých členských státech, kde některé státy mají speciální policejní jednotky zaměřené pouze na problematiku fotbalu a jiné nikoli. Předávání informací prostřednictvím Interpolu či Europolu je pro potřeby operativní spolupráce příliš zdlouhavé. Řada zemí si oponuje speciální legislativní úpravou pro pořádání sportovních či přímo fotbalových zápasů. Úprava sahá od zavedení speciálně fotbalových trestných činů, např. Velká Británie či Belgie, až po stanovení zákonných požadavků buď na organizátora zápasu, nebo na divá-

ka, např. Maďarsko, Polsko, Portugalsko. V následujících odstavcích jsem se zaměřil na legislativu v Anglii, Německu, Itálii a v České republice.

7.1.1 Anglie

Britská vláda stanovila podmínky pro státní dozor nad bezpečnostními opatřeními na stadionech. Každý stadion, na kterém se hraje profesionální fotbalové utkání, musí získat licenci od obce, na jejímž území působí. Udělování licencí metodicky řídí Fotbalový licenční úřad (FLA). Každý klub zaměstnává na plný úvazek bezpečnostního manažera, který je v pravidelném přímém kontaktu s bezpečnostními složkami státu. Mezi klíčová opatření patří propracovaný a obsáhlý výcvik pořadatelské služby (stevardů).

V rámci britské policie existují specialisté na divácké násilí se znalostí konkrétních chuligánských skupin.

Každý klub profesionálního fotbalu má přiděleného minimálně jednoho kriminalistu, který je zodpovědný za shromažďování a předávání operativních informací o záměrech rizikových fanoušků.

Na základě Zákona o policii z roku 1996 (§ 25 odst. 1) je stanovena povinnost poskytnout finanční prostředky policii za přítomnost na soukromé akci.

Policejní specialisté a stevardi fotbalových klubů vyjíždí rovněž k utkáním mimo Velkou Británii (pohárová utkání, utkání reprezentace). Existuje úzká spolupráce mezi stevardy a policejními *spottery* (jedná se o policisty, kteří mají odpovídající praxi v operativní činnosti při sportovních událostech a disponují osobní znalostí prostředí rizikových fanoušků a jejich projevů).

Ve Velké Británii existuje organizace Federace fotbalových příznivců. Je to největší fanouškovská organizace, která má 130 000 členů.

7.1.2 Itálie

V Itálii jsou jasně stanoveny povinnosti fotbalových klubů: vstupenky na jméno a očíslovaná sedadla. Brány při vstupu jsou vybaveny detektorem kovů, kamerový systém uvnitř i vně stadionů, existence zábran mezi sektory fotbalových příznivců a mezi sektory a hřištěm, pravidelné tréninkové kurzy pro pořadatele (stevardy).

Státní policie Itálie je hlavní výkonnou složkou odpovědnou za udržování veřejného pořádku a bezpečnosti. Spadá do kompetence italského ministerstva vnitra. V rámci kriminální policie existuje specializovaný zpravodajský útvar, zabývající se problematikou fotbalových fanoušků,

V rámci Státní policie Itálie existuje od roku 2003 rovněž Monitorovací středisko pro sportovní události, které shromažďuje informace o násilnostech ve sportu.

7.1.3 Německo

V roce 1993 byl v Německu do praxe uveden tzv. „Národní koncept sportu a bezpečnosti“ (Nationales Konzept Sport und Sicherheit – NKSS). Současně s tím se rozběhla činnost „Koordinationstelle Fan-Projekte bei der DSJ“ (se zkratkou KOS), což je organizace zabývající se podporou projektů pro fanoušky na národní úrovni. Tím vlastně začala i další etapa fungování projektů pro fanoušky, jejichž začátek se datuje k počátku osmdesátých let. Důkazem pro to by mohl být fakt, že i díky fungování NKSS a s tím spojeného financování, se zvětšil počet projektů pro fanoušky (Fan-Projekte), a to z počtu 12 v roce 1993 až na počet více než 30 v roce 2002.

Z výtahu závěrečné zprávy NKSS se lze o „Fan-Projektech“ dozvědět, že „se zřizují ve městech, kde se hraje fotbalová bundesliga“. Mohou být ale zřizovány i ve městech, kde se hrají nižší ligy.

Většina německých fanouškovských projektů má své vlastní prostory, ať už přímo v prostorách tribun, stavebních buňkách na stadionech, nebo v jiných domech a prostorách kolem stadionů i ve městech. Tam se mohou fanoušci setkávat, trávit tam svůj volný čas nad klasickou volnočasovou nabídkou (stolní fotbaly, hry, televize atd.), ale připravovat si i svůj program, anebo se podílet na akcích připravovaných profesionálními i dobrovolnými spolupracovníky projektů.

K další, chtělo by se říci téměř „povinné“, nabídce patří organizování nejrůznějších sportovních akcí a turnajů, pořádání zájezdů k venkovním zápasům i jiným cílům, pořádání besed, setkávání fanoušků, organizování programů zážitkové pedagogiky a řada dalších. Nezapomíná se ani na „výchovné“ programy zaměřené proti násilí, rasismu a netoleranci. Projekty fungují na profesionální bázi a téměř vždy poskytují i nabídku sociální práce, poradenství a pomoci fanouškům při řešení nejrůznějších problémů, které se točí kolem jejich fotbalového života, anebo se týkají jiných osobních problémů. Programy vedou profesionální pracovníci (sociální pedagogové) a samotné projekty mají podporu, morální i finanční, fotbalových klubů, radnic i dalších státních i nestátních institucí.

7.1.4 Česká republika

V České republice se o diváckém násilí začalo hovořit v průběhu devadesátých let po prvních vážnějších incidentech (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 134–146). V České republice jako vládní orgán funguje Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních. ČR přistoupila k Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Členové komise jsou zástupci Ministerstva vnitra, Policie ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a přizvanými spolupracujícími subjekty jsou zástupci Českomoravského fotbalového svazu (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004).

Poslední ligová kola na jaře 2008 provázely násilnosti, vandalismus a výtržnosti (Jablonec – Slavia, ničení čerpací stanice, škoda asi 40 000 korun; Ostrava – Brno, souhrnná škoda asi 600 000 korun; Zlín – Ostrava, souhrnná škoda asi 500 000 korun atd.).

Znovu se objevila otázka, zda by nebylo jiné řešení, jak zabránit v ničení majetku a střetům mezi jednotlivými tábory fotbalových „příznivců“, než neustálé financování mnoha set příslušníků Policie ČR vedoucí do milionů korun (např. zápas Slavia – Sparta hraný na Strahově nebo finále ligového poháru mezi Spartou Praha a Baníkem Ostrava).

Na otázku lze nalézt dvě odpovědi, resp. řešení problému. Prvním řešením by bylo zpřísnění současné legislativy, druhým řešením by byla koncepční práce v oblasti dlouhodobé prevence. Z prvního řešení vyplývá další otázka: Je současná legislativa dostatečná a vhodně využívaná? Z druhého řešení vyvstává otázka: Z jakých finančních zdrojů tuto

dlouhodobou prevenci zajišťovat? Tyto otázky tvoří pomyslnou křížovátku. Na jedné straně je represe, na druhé straně prevence. Jak jsem již uvedl nejvyšším státním orgánem zabývající fotbalovým výtržnictvím je Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních.

Funkce Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech:

Usnesením vlády č. 27 ze dne 11. ledna 1995 k návrhu na přístup České republiky k Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech bylo ministru vnitra uloženo, aby ustavil Koordinační komisi v souladu s článkem 2 Úmluvy. Na základě tohoto usnesení vlády byla uzavřena Dohoda o zřízení Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Dohoda mezi oběma subjekty byla uzavřena na dobu neurčitou.

Koordinační komise je tak pověřena koordinací postupů v boji proti diváckému násilí a nevhodnému chování na fotbalových zápasech.

Koordinační komise má osm členů, z nichž šest zastupuje resort Ministerstva vnitra a dva resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. K jednáním Koordinační komise jsou jako hosté přizváni zástupci Českomoravského fotbalového svazu, Asociace profesionálních klubů ledního hokeje a experti na danou problematiku.

K činnosti komise patří zejména:

- koordinace činnosti smluvních stran v oblasti dodržování Úmluvy v Česku,
- spolupráce s občanskými sdruženími, zejména z oblasti tělovýchovy a sportu a hromadnými sdělovacími prostředky za účelem eliminace diváckého násilí,
- iniciace preventivní, výchovnou a informační činnost,
- podpora výchovné, informační a výzkumné programy mající za cíl snížit a eliminovat divácké násilí,

- monitoring situace v oblasti diváckého násilí a nevhodného chování diváků při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech,
- každoroční zpracovávání národní zprávy pro Stálý výbor,
- spolupráce prostřednictvím svého zástupce ve Stálém výboru s koordinačními orgány smluvních stran Úmluvy.

7.2 Sankce a tresty v boji proti fotbalovému chuligánství

Z pohledu moci soudní je problematika diváckého násilí řešena zejména v trestním právu. Trestní zákon obsahuje několik institutů, které umožňují soudu uložit pachateli přiměřená omezení a přiměřené povinnosti k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Tato omezení zahrnují i povinnost zdržet se návštěv nevhodného prostředí, v tomto případě konkrétně fotbalových stadionů.

Možnost trestního stíhání a přestupkového řízení s pachateli incidentů spojených s fotbalovým utkáním jsou v českém právním řádu dostatečná. Jde spíše o to, podniknout kroky k většímu využívání těchto předpisů. Český trestní zákon obsahuje nemalé množství skutkových podstat, které lze jednáním ohrožujícím bezpečnost nebo jinak závadným jednáním na fotbalovém stadionu naplnit. Namátkou lze vyjmenovat trestný čin výtržnictví (§ 202), ublížení na zdraví (§ 221), hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 198), poškozování cizí věci (§ 257) a další.

Sankcionován může být také ten, kdo poruší podmínky uložené na ochranu veřejného pořádku při konání veřejných tělovýchovných, sportovních nebo kulturních podniků anebo v místech určených k rekreaci nebo turistice (§ 47 odst. 1 písm. f). Podmínky na ochranu veřejného pořádku podle písm. f) stanoví pořadatel, provozovatel nebo obec formou obecně závazné vyhlášky.

Jen tento neúplný přehled signalizuje, že naprostá většina protiprávního jednání fanoušku na stadionu i mimo něj, lze kvalifikovat jako některý z již existujících trestních činů.

Pomoci by mohla dlouho chystaná novela trestního zákoníku, která počítá s novými druhy trestů. Je to například domácí vězení. To bude moci soudce udělit místo klasického pobytu za mřížemi nebo i omezeně, třeba na termíny konání prvoligových zápasů. Kontrolu domácího vězení bude mít na starosti Probační a mediační služba, kde by se potrestaní chuligáni museli hlásit. Dalšími alternativními tresty jsou veřejné prospěšné práce, které mohou být uloženy v rozmezí 250 až 400 hodin. Do jejich odpracování mají zákaz vstupu na utkání pořádaná Českomoravským fotbalovým svazem. Pokud fotbaloví výtržníci trest obecně prospěšných prací nevykonají, hrozí jim za to i pobyt ve vězení. Za každé dvě neodpracované hodiny by pak strávili 24 hodin za mřížemi.

Pro zahraniční fanoušky páchající trestnou činností spojenou s fotbalovým chuligánstvím hrozí vyhoštění a zákaz vstupu do České republiky na soudcem stanovenou dobu.

7.3 Zásady spolupráce pořadatelské služby a Policie ČR

- Policie a pořadatelská služba při plnění svých úkolů vzájemně spolupracují, poskytují si nezbytnou pomoc v rámci svých oprávnění a povinností.
- Bezpečnostní pracovník klubu je začleněn do štábu velitele opatření.
- Policie předává průběžně před zápasem a v jeho průběhu bezpečnostnímu pracovníkovi klubu informace a předkládá mu požadavky potřebné pro předcházení a řešení diváckého násilí pořadatelskou službou.
- V případě přípravy k zákroku a v průběhu jeho provádění bezpečnostní pracovník klubu zajistí činnost pořadatelské služby dle požadavků velitele štábu opatření.
- Při zápasech, které byly vyhodnoceny jako rizikové, se předpokládá užší spolupráce policie a pořadatelské služby při ochraně veřejného pořádku, ochraně zdraví a majetku; forma spolupráce bude konkretizována v místních ujednáních.

7.3.1 Činnosti pořadatelské služby na fotbalových stadionech

Stávající právní úprava vybavuje člena pořadatelské služby vzhledem k povaze sportovního podniku dostatečnými pravomocemi k udržení pořádku a bezpečnosti na stadionu, pokud pomineme nejagresivnější případy organizovaného a plánovaného diváckého násilí, jehož monitorování a potírání zůstává i nadále jedním z úkolů Policie České republiky.

Svaz a fotbalové kluby zajistí, aby hlavní pořadatel zápasu byl povinen:

- a) určit v rámci všech stadionů bezpečnostního pracovníka, který bude průběžně zajišťovat kontakt fotbalového klubu s policií a bude vybaven potřebnými rozhodovacími pravomocemi,
- b) zajistit pořadatelskou službu v potřebném počtu a kvalitě podle kategorie zápasu či rozpisu příslušné soutěže, a to tak, aby byla funkční od doby soustředování diváků až do doby jejich odchodu ze stadionu; k tomu stanovit začátek a ukončení činnosti pořadatelské služby a osoby odpovědné za zajištění klidu a pořádku v jednotlivých sektorech stadionu,
- c) dbát pokynů hlavního rozhodčího a delegáta svazu a zajistit, aby činnost pořadatelské služby probíhala v souladu s předpisy svazu, které upravují:
 1. vpouštění diváků do prostor stadionu a způsob nepřetržitého dohledu nad nimi,
 2. provádění bezpečnostních prohlídek stadionu před zápasem a po jeho ukončení či přerušení, neučiní-li tak v souvislosti s plněním svých úkolů policie,
 3. poskytování všech informací divákům, které potřebují ohledně organizace, infrastruktury a integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“),
 4. provádění kontrol dodržování zákazu vnášení nebezpečných předmětů nebo nebezpečných látek, zejména při vstupu na stadion,
 5. kontrolu dodržování základních předpisů zamezování vstupu veřejnosti do zakázaných prostor,
 6. pomoc divákům při hladkém, snadném a bezpečném vstupu na stadion a při odchodu z něj,

7. poskytování informací policii, které se týkají narušení veřejného pořádku diváky, či přípravy k tomuto narušení,
 8. provádění všech nezbytných opatření v době před zásahem policie nebo dalších složek IZS,
 9. účinné předcházení všem situacím, které by mohly ohrozit veřejný pořádek,
 10. kontroly dodržování zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zejména pak ustanovení o zákazu prodávat nebo podávat alkoholické nápoje, anebo jinak umožňovat jejich podávání při sportovních podnicích,
 11. kontrolu podávání nápojů v plastových nebo papírových obalech,
- d) provádět před zahájením jarního kola a podzimního kola fotbalové ligy pravidelné proškolení všech členů pořadatelského sboru se zaměřením na:
1. organizování a bezpečnostní postupy týkající se fotbalových zápasů,
 2. příslušné právní předpisy a interní akty řízení svazu a fotbalových klubů,
 3. komunikační techniku,
 4. pozorovací a identifikační techniku,
 5. postupy při provádění vstupních kontrol,
 6. přístupy k řešení konfliktních situací,
 7. první pomoc a požární ochranu,
 8. postupy při evakuaci stadionů,
 9. spolupráci s IZS, zejména pak s policií,
 10. výcvikový kurs základních prvků sebeobrany,

- e) za účasti zástupce policie provádět před každým rizikovým zápasem instruktáž všech členů pořadatelské služby s cílem poskytnutí nezbytných informací o zvláštních okolnostech rizikového zápasu a o způsobech spolupráce a komunikace s ostatními zúčastněnými subjekty,
- f) zajistit, že pořadatelský sbor před vlastním zápasem a v době celého jeho průběhu:
1. nepustí do prostor stadionu osobu, která se neprokáže platnou vstupenkou nebo je zjevně pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky,
 2. nepustí do prostor stadionu osobu, které má u sebe alkoholický nápoj, předmět zábavní pyrotechniky, dýmovnici nebo jiný předmět, který by mohl být použit jako zbraň; o osobě, které měla u sebe zbraň nebo zábavní pyrotechniku vyrozumí policii,
 3. provádí účinná opatření směřující k prevenci diváckého násilí vhodným rozmístováním a konáním svých členů,
 4. ihned zasahuje proti všem osobám, které poruší návštěvní řád stadionu a účinně je vyloučí z další divácké účasti na daném zápasu,
 5. v případě páchání trestného činu či přestupku zadrží podezřelou osobu a neprodleně ji předá policii, které poskytne účinnou spolupráci a pomoc k opatření nezbytných důkazů,
- g) zajistit povinnost pracovníků pořadatelské služby být viditelně označeni reflexní vestou se zřetelně rozpoznatelným identifikovatelným číslem jako pořadatel po celou dobu opatření.

7.3.2 Činnost policie na fotbalových stadionech

- Policie nenahrazuje pořadatelskou službu.
- Policie zajistí při rizikových zápasech první fotbalové ligy, při mezinárodních fotbalových zápasech a ve výjimečných případech i při jiných rizikových zápasech účast policisty – pozorovatele (spottera). Tento policista se prokazuje pořadatelské službě pří-

padně příslušným služebním funkcionářům kartou s označením „delegát“. Pořadatel musí těmto policistům umožnit volný průchod do všech veřejných prostor stadionu tak, aby mohli plnit služební úkoly.

- Velitel opatření je v kontaktu s hlavním pořadatelem.
- Mimo stadiony policie zajišťuje ochranu veřejného pořádku a bezpečnost osob a majetku při příchodu a rozchodu diváků v souvislosti s konáním fotbalového utkání.
- Pokud policie zjistí při provádění opatření pachatele přestupku nebo trestného činu, poskytne fotbalovému klubu podklady pro uplatnění nároku na náhradu škody od těchto osob, pokud jimi byly klubu způsobeny.

7.4 Zabezpečení fotbalových stadionů proti chuligánům

Bezpečnostní opatření na stadionech spadají do pravomoci jednotlivých klubů. Vzhledem k významu bezpečnostních a technických opatření pro zamezení násilností jsou tyto otázky diskutovány v Koordinační komisi k diváckému násilí. Základní požadavky na bezpečný stadion vyplývají z regulí UEFA, ve znění Evropské úmluvy a z doporučení Stálého výboru Evropské úmluvy. Největším projektem, který se v České republice uskutečnil ohledně bezpečnosti na fotbalových utkání, byla akce „Ligové stadiony 2003“. Hlavním cílem projektu je donutit kluby I. a II. ligy, aby buď postavily nové stadiony, nebo rekonstruovaly staré tak, aby splňovaly normy UEFA a požadavky pro moderní fotbalové prostředí. Hlavním prvkem je, že všechny místa určená pro diváky jsou k sezení, čímž zredukovali počet míst na stadionu a identifikace chuligánů při vandalismu je zřetelnější.

Mezi další prvky prevence bezpečnosti na stadionech patří:

Registr chuligánů – v Anglii je tato prevence proti chuligánům velmi účinná. Pokud bude některý fanoušek usvědčen z výtržnosti, nebude vpuštěn na žádné další fotbalové utkání. U potrestaných diváků se projevuje výrazná snaha, aby i přes zákaz utkání shlédl. Pozitivní změnu chování navozuje možnost podmíněného zrušení zákazu. Když se potrestaný divák i přes zákaz dostane do hlediště, snaží se chovat co nejklidněji, aby na sebe neupozornil. Pokud klub zajíždí mimo hranice země, můžou mu příslušné bezpečnostní instituce k tomu zabránit. V Německu lze uložit jako sankci povinnost dostavit se na poli-

cejní stanici v době zápasu. Pro anglické výtržníky platí povinnost odevzdat cestovní pas v době konání regulovaného fotbalového utkání po dobu pěti let, a to platí pro osoby uvedené v registru fotbalových výtržníků. Tento registr v ČR má mít k dispozici každý fotbalový klub v I. a v II. fotbalové lize. Když např. fanoušek Baníku pojedje na utkání Sparta – Slavia, ale bude uveden v registru výtržníků, nebude vpuštěn na stadion.

Vstupenky na jméno (občanský průkaz) – s registrem nepřizpůsobivých fanoušků úzce souvisí i vstupenky na jméno, které jsou kontrolovatelné podle občanského průkazu. Na stadion bude vpuštěn jen ten fanoušek, kterému bude souhlasit jméno na vstupence a na občanském průkazu. Kde pravidla dovolují, může sloužit k identifikaci i jiný doklad. V České republice není tento způsob prevence tak rozšířený, jak je tomu např. v Anglii. Jako první vlaštovka byl v roce 2009 zápas mezi Slávií – Praha a Baníkem – Ostrava. Vesměs Slavia uvažuje o stálém prodeji vstupenek na ligová utkání na jméno, protože to zabraňuje jak vstupu nežádoucích chuligánů, tak obchodování lístků na černém trhu.

Kamerový systém – je další oko pořadatele. Slouží k efektivnímu odhalování řádění fanoušků na stadionech. Pro mnoho klubů je instalace kamer na stadionech velmi nákladné, ale finanční návratnost je zaručená tím, že pořadatelská služba odhalí viníka ještě na stadionu a předá policii. Tím pádem může po konkrétním výtržníkovy požadovat náhradu škody na majetku, nebo jiné finanční náklady. Trendem chuligánů je nošení mikin s kapucemi a tmavých brýlí, což znemožňuje identifikaci narušitele pořádku.

Ostatní prevence – na fotbalových stadionech I. a II. ligy již pár let platí zákaz prodeje alkoholických nápojů. Na stadionech je k dostání pouze nealkoholické pivo a jiné nealkoholické nápoje. Argumentuje se přitom tím, že většina zadržených fotbalových násilníků byla pod vlivem alkoholu a že alkohol zvyšuje agresivitu (Šveřepa, 2005, s. 47). Dalším opatřením je kontrola fanoušků při vstupu na stadion. Chuligáni mají snahu dostat na stadion zbraně (basebalové pálky, nože, sekery atd.), s kterými mohou ublížit ostatním fanouškům nebo hráčům. Dalšími věcmi nežádoucích na stadionech je pyrotechnika. Kontrolní opatření na vstupu do sportovního areálu nebývají někdy tak důkladná, a proto bývá-

me svědky ohňostrojů, výbuchu petard a kouře z dýmovnic. Je rovněž nutné pracovat s předpokladem, že ne všichni návštěvníci fotbalového klání jsou problémoví. Rodiny s dětmi a lidé staršího nebo středního věku, jejichž oblečení nijak nenaznačuje příslušnost k tvrdému jádru fanoušků, jistě nemusejí být podrobováni stejným kontrolním procedurám. Pořadatel by se z důvodu efektivity měl zaměřit zejména na především vytipovanou skupinu a postupovat pragmaticky.

Novinkou v opatření je **přestupková komise přímo na stadionu**, která může ve zkráceném řízení potrestat případné výtržníky. Přestupky a podezření z trestného činu budou řešeny neprodleně, viníci se mohou vrátit domů z fotbalu až po výkonu trestu. Pokud policisté zadrží násilníky v průběhu zápasu nebo těsně po něm, budou po sepsání základních úkonů tyto jedinci předvedeni před přítomného státního zástupce, který ve zkráceném přípravném řízení rozhodne o tom, zda dotyčný bude předán soudci. Soudce pak rozhodne rozsudkem – trestním příkazem, nebo případně nařízením hlavního líčení o dalším osudu zadrženého pachatele.

7.4.1 Minimální bezpečnostní standardy

- Vnější hranice stadionu jsou vymezeny plotem, který brání jakémukoli způsobu nekontrolovaného vniknutí osob, předmětů nebo látek.
- Existuje dostatek (nouzových) východů, které nemohou zároveň sloužit jako vstupy a které poskytují dostatečné bezpečnostní záruky v případě evakuace ven ze stadionu nebo na hrací plochu.
- Stadion a jeho základní části musí splňovat nezbytné požadavky ohledně požárních předpisů, odolnosti a konstrukční stability.
- Řídící středisko, které slouží zástupcům bezpečnostních složek (především Policii ČR), záchranné služby a pořadatelům coby koordinační místo v průběhu zápasu, je vybaveno nezbytným technickým zařízením uzavřeného bezpečnostního okruhu, systémem bezpečnostních kamer a místním rozhlasem pro informování diváků. Tyto kamery musí umožňovat záznam všech incidentů a určení jejich původců.

- Stadion má stanici lékařské pomoci a dostatečné zdravotnické vybavení odpovídající kapacitě stadionu.
- Soupeřící skupiny fanoušků jsou odděleny přiměřenými prostředky.
- Na stadionu musí být nezbytné nápisy a piktogramy, které dovedou diváky k nouzovým východům a/nebo do sektoru, pro který mají vstupenku.
- Maximální kapacita každého sektoru musí být určena v souladu s bezpečnou kapacitou stadionu.
- Stadion musí být pravidelně udržován a všechny uvolněné a poškozené části, veškerý odpad nebo předměty, které by mohly být používány k vrhání jako zbraň, by měly být opraveny nebo odstraněny.

7.5 Sociální práce s fanoušky

Komunikace s fanoušky – Větší kluby mají oddělení s názvem Práce s fanoušky, která se věnuje rozvíjení dobrých vztahů s fanoušky. V závislosti na povaze klubu se může jednat o prodej vstupenek, organizaci utkání, šíření informací o klubu, pořádání společných cest na utkání atd. Mnohé evropské velkokluby na podobných pozicích zaměstnávají samotné fanoušky, kteří fungují jako prostředníci mezi klubem a jeho fanoušky.

Rozhodnutí, které se fanoušků týká, je vhodné to s nimi konzultovat. Na tomto místě je potřeba říci, že je důležité, aby představitelé klubu nepracovali s fanoušky jenom tak, že na ně budou posílat policii, ale aby se také snažili pochopit chování a jednání fanoušků.

V rámci preventivních aktivit je nutné tlačit fotbalové kluby směrem k větší aktivitě vůči svým fanouškům. Vzájemná výměna informací při konkrétních problémech a požadavcích vytváří také vzájemné porozumění (včetně pochopení „specifického“ chování fanoušků) a vede každou ze skupin k pochopení a přijímání ostatních.

Pro profesionální hráče by mělo být samozřejmostí jít po skončení zápasu k fanouškům a jejich sektorům poděkovat za podporu při utkání, zejména po utkání venku.

Jako dobrá příležitost pro fanoušky, jak mít možnost kontaktu (komunikace) například s hráči, kteří jsou zranění nebo nebyli nominováni k utkání, případně s představiteli klubu, by mohlo být k tomu připravené vybavení (prostory) na stadionech, anebo za sektory pro fanoušky. Pro mladé fanoušky je velmi oblíbená autogramiáda nebo společné focení se svými vzory.

Práce s fanoušky – Důležitá je rovněž cílená práce s fanoušky jako součást proaktivních preventivních činností. Základním principem cílené práce s fanoušky je práce profesionálů přímo v terénu, zaměřená především na skupiny mladých fotbalových fanoušků. Základem úspěchu sociální práce s fanoušky (fan coaching) je všeobecně pozitivní přístup k této specifické formě „kultury“ mladých. Hlavní střed je v podporování jakési „seberegulace“ uvnitř fanouškovské scény a v motivaci jednotlivců k osvojování si vlastní odpovědnosti

Je velmi důležité pochopit, že se pracovníci s fanoušky (fan couches) musí zapojit do života fanoušků nebo mladých lidí, aby se mohli dále angažovat v jejich běžném životě a pokusili se rozumět scéně. Je to jediná cesta, jak vytvořit vzájemnou důvěru, která při práci s fanoušky dává možnost intervenovat a ovlivňovat skupinovou dynamiku procesů a ukazovat mladým lidem sociálně přijatelné chování pro ně mnohem přijatelnějším způsobem.

Praktickým asistováním v každodenním životě fanoušků by se mělo dosáhnout preventivního působení na mladé lidi tak, aby sami sebe ani ostatní neohrožovali svým riskantním chováním, které má kořeny v samotném způsobu života mladých a aby se nenechávali zbytečně zatahovat do obtížných situací.

Nejdůležitějšími oblastmi konkrétních přímých aktivit práce s fanoušky jsou následující:

- opatření ke stabilizaci skupin fanoušků, fan-klubů a regionálních komunit fanoušků pomocí doprovázení a podílení se na skupinových procesech,
- podpora a posilování individuálních iniciativ a odpovědnosti mezi fanoušky,
- nekomerční volnočasové nabídky,

- individuální poradenství,
- asistování v obtížných a nouzových situacích.

V první řadě je důležité poskytovat informace, zlepšovat porozumění a vyjednávat, a to ze strany profesionálních klubů, sportovních klubů, policie, médií, institucí pracujících s mládeží, vzdělávacích institucí, a podobně, stejně jako od zainteresované veřejnosti.

To zahrnuje zejména následující aktivity:

- vyjednávání v obtížných konfliktech a vážných individuálních případech,
- vyjednávání obecně,
- vytváření pozitivních podmínek pro přijímání fotbalových fanoušků na národní i mezinárodní úrovni při konání sportovních akcí a turnajů.

Sociální práce s fotbalovými fanoušky, jejíž výsledkem je poskytování doprovázení a poradenství, je založena na předpokladu, že fotbaloví fanoušci, kteří mají problémy, mají také mnohem častěji sklony problémy vytvářet. Aby bylo možné najít řešení, je cílem podporovat skrytou tvořivost a sociální dovednost mladých fanoušků, což může pomoci tomu, že si oni sami budou v obtížných situacích mnohem raději vybírat pozitivní a konstruktivní způsoby jednání. Toho může být dosaženo pomocí různých konceptů terénní („outreach“) práce, výchovné práce, která má vztah ke sportu nebo kulturních aktivit.

7.5.1 Prevence boje proti rasistickému a xenofobnímu chování na stadionech

Především je třeba poukázat na to, že kluby jsou obvykle multikulturnější než jejich diváci. Proto by také mělo být jasné, že boj proti rasismu, diskriminaci a intoleranci je společnou odpovědností klubu i fanouškovské komunity.

Hráči se sami sebe musí ptát, jak mohou a mají sami reagovat na rasismus nebo další projevy diskriminace a podobné chování diváků nebo klubových reprezentantů a jejich kolegů. Diváci, kteří chtějí být aktivní součástí „děje“ na stadionu, musí hledat a najít jinou formu svého vyjádření a projevu, než je diskriminující a netolerantní chování (např. chorály, vlajky, transparenty atd.). Je důležité, aby vytvářeli „pozitivní kulturu povzbuzování“.

Postupem času vyšly z poměrně zdlouhavých diskusí s představiteli klubů a iniciativ „fan-projektů“ a fanouškovských organizací jakési „minimální požadavky“, které jsou uvedeny v následujících bodech:

- V okolí stadionu zákaz prodeje fanouškovských předmětů nebo dalšího zboží, které má diskriminující charakter.
- Rychlé a jednoznačné (hlasité) reagování hlasatele zpravodaje) na stadionu na diskriminující chorály, jiné chování nebo využívání takových symbolů.
- Podpora antidiskriminačních aktivit fanouškovských skupin (na anglických stadionech jsou hráči nebo fanoušky před začátky zápasů při různých příležitostech ukázovány a zveřejňovány transparenty nebo plakáty s touto tematikou).
- Aktivní podpora klubu pro jeho hráče nebo týmové kolegy (zastání se), když diváci nebo další osoby projevují netolerantní nebo diskriminující chování.
- Jako velmi funkční se ukázalo ze strany fotbalových federací vydávané výzvy k návštěvě zápasů a – v krajním případě zase – vydávání zákazů vstupu na stadiony (Mareš, 2004).

7.5.2 Terénní práce/práce s fanoušky

Streetwork, tj. doprovázení mladých lidí během fotbalových víkendů, docházení na místa, kde se setkávají během týdne ve svém každodenním volném čase. Cíl vytváření trvalých vztahů, které dovolují streetworkerům zasáhnout ve specifických (fanouškovských) situacích, aby se např. zabránilo násilí.

Krizová intervence – poskytování podpory a mediace (vyjednávání) v obtížných konfliktech a naléhavých případech (v situacích vyvíjejících se do násilí, během zatčení, při zranění atd.).

Individuální asistence – poskytování individuálního poradenství a podpory v obtížných osobních situacích (dluhy, problémy s drogami, rodinné nebo vztahové problémy atd.).

Sociální práce s skupinou – poskytování podpory a poradenství skupinám mladých lidí s cílem pomoci rozvíjet jejich pozitivní zdroje (například podpora pocitu solidarity, motivování jednotlivců k osvojování osobní odpovědnosti za a pro skupinu).

Volnočasové nabídky – vytváření míst, kde se mohou fanoušci setkávat, projektů vztahujících se ke sportu nebo kultuře (video, časopisy pro fanoušky, podpora pro vytváření choreografií atd.).

Ačkoliv začíná být význam sociální práce s fanoušky znovu uznáván, je třeba si pamatovat, že tato metoda neslibuje rychlé výsledky. V Anglii se profesionální práce s fanoušky orientuje na diskusi – rovnou diskusi o tom, co je a co není „sociálně přijatelné“ chování. Práce s fanoušky má mladé lidi získávat, není možné s nimi buď mluvit „shora“, nebo jim kolem dokola něco nařizovat. Při tomto konání je potřeba si pamatovat, že jde o nikdy nekončící proces. Není přitom důležité, kolikrát je potřeba se znovu vracet a opakovat jej. Nikdy to nepůjde bez kontaktu s cílovými skupinami fanoušků. Sportovní diváci jsou lidé, o které tato společnost stojí, akceptuje a přijímá je za plnohodnotné členy, a proto jim poskytuje možnost své chování změnit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUM CHOVÁNÍ FANOUŠKŮ NA FOTBALOVÝCH STADIONECH

Hlavní část této kapitoly je zaměřena na chování fanoušků na našich fotbalových stadionech a v jeho blízkém okolí. Pozornost je především věnována motivaci divácké návštěvnosti, diváckým prožitkům, reakcím diváků na některé herní situace a reakce na tribunách v krizových situacích.

Důvody k navštěvování utkání jsou velmi různorodé a souvisí do značné míry s vazbou na fotbalový klub. Rovněž divácké prožitky a reakce jsou ovlivňovány mírou identifikace s klubem, neboť fanouškové klubu tvoří převážnou část fotbalového publika. Fandovství je tudíž fenomén fotbalového diváctví ovlivňujícím ostatní aspekty tohoto jevu. Citový vztah vyvolá u fanouška převážně to, co souvisí s uspokojováním potřeb. Pro mnohé z nich však představuje značnou psychickou zátěž, a to zejména v případech, kdy nároky situace přerostou míru psychické odolnosti fanouška.

8.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, zda-li na stadiony přicházejí fanoušci podpořit svůj klub, anebo se jen agresivně vyřádit. Co jsou jejich priority, jestli se ukázat na veřejnosti (ve skupině) svojí odvahou, porušovat předpisy, či nápomoci svými hlasivkami ke zlepšení výkonu klubu.

8.2 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek je tvořen všemi věkovými skupinami, obou pohlaví, přičemž snahou bylo, aby respondenti byli starší 10 let. Kládl jsem důraz na to, aby se ve výzkumu objevili pouze osoby, které mají k fotbalu, z fanouškova hlediska, kladný vztah. Protože divák, který se identifikuje s některým klubem či hráčem má odlišné prožitky než člověk, který není fanouškem žádného klubu. Diváci byli kontaktováni pomocí internetu na celém území České republiky. Výzkum trval 90 hodin a počet jeho respondentů se zastavil na čísle 406 fanoušků.

8.3 Metoda výzkumu

Jako výzkumnou metodu jsem použil dotazník ověřený ve studii SLEPIČKA (1990). Tento postup byl využit s cílem možné komparace získaných dat. Dotazník byl konstruován na principu kombinace uzavřených otázek a byl zaměřen na oblast sociálně demografických charakteristik diváků, jejich prožitků, motivace divácké návštěvnosti a možných preventivních opatření. Fanoušci měli možnost odpovídat na 16 otázek. Samozřejmostí dotazníku je jeho anonymita. Jelikož výzkum se konal na internetu, návratnost dotazníku byla 100%. S identifikačních údajů jsou uvedeny pouze věk, pohlaví a vzdělání. Významnými otázkami pak jsou: Jaké pocity máte při sledování hry? a Jaké chování budou diváci produkovat v situacích doprovázených silnou emoční zátěží?

Tento test je zaměřen na zkoumání fotbalového diváctví, mimo jiné i z hlediska sociálně psychologického, s cílem zjištění diváckých prožitků doprovázející sledování fotbalového utkání. Vycházel jsem při tom z předpokladu, že emoční prožitky souvisí nejenom se sledovaným utkáním a situacemi plynoucími z dynamiky jeho průběhu, ale se situačními změnami v bezprostředním okolí a čase. Výsledky a samotný dotazník se nachází na <http://www.vyplnto.cz/dokoncene/?did=2527>.

8.4 Místo výzkumu

Výzkum se uskutečnil pomocí internetu na stránkách fanoušků fotbalu. Uvedený dotazník byl vložen na portál www.vyplnto.cz a propagován na internetových diskusních stránkách fanoušků (www.hooligans.cz, www.liga.cz, www.lide.cz/diskuze, www.sparta.cz, www.slavie.cz, www.spartaforever.cz atd.). Díky kvalitnímu zabezpečení systému hostitelského serveru, mohl pouze jeden fanoušek vyplnit dotazník z jednoho počítače, tedy z jednoho počítače nelze vyplnit dotazník dvakrát.

8.5 Interpretace výsledku výzkumu

V této stati prezentuji dosažené výsledky ve formě shrnujících tabulek a grafů, kdy jsem se zaměřil především na motivaci divácké návštěvnosti a prožitky diváků plynoucí zejména z určitých situací. Výsledky jsou odvozovány z celkového počtu správně vyplněného dotazníku (406 respondentů). Jak je již výše uváděno, na jednu IP adresu vychází pouze jen jeden respondent.

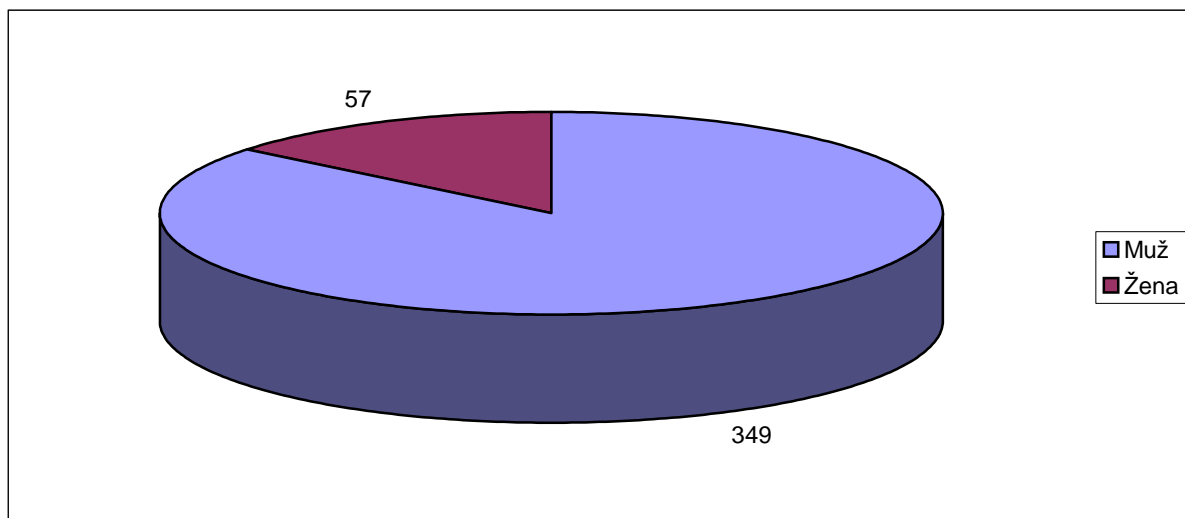
1. otázka: Pohlaví diváků navštěvující fotbalové utkání?

Podle očekávání nejvyšší počet obdivovatelů kopané jsou muži, jak uvádí tabulka č. 1. Ženy se výzkumu zúčastnily ve 14 %, což vypovídá o skutečnosti, že ženy se o fotbal také zajímají. Přesto se zdá, že rozdíl mezi ženami a muži v zálibě o kopanou je markantní. Jelikož je tento test zaměřen na tu nejradikálnější diváckou subkulturu, musíme si přiznat, že pouze 57 žen, z celkového počtu 406 dotazovaných respondentů, je zanedbatelné číslo. Rovněž nemalý vliv má skutečnost, že kopaná nemá u nás širokou základnu aktivně sportujících žen, které by se zajímaly o svůj sport i jako divačky.

Tabulka č. 1 – Rozdělení fanoušků podle pohlaví

pohlaví	počet	%
muž	349	85,96
žena	57	14,03

Graf č. 1 – Rozdělení fanoušků podle pohlaví

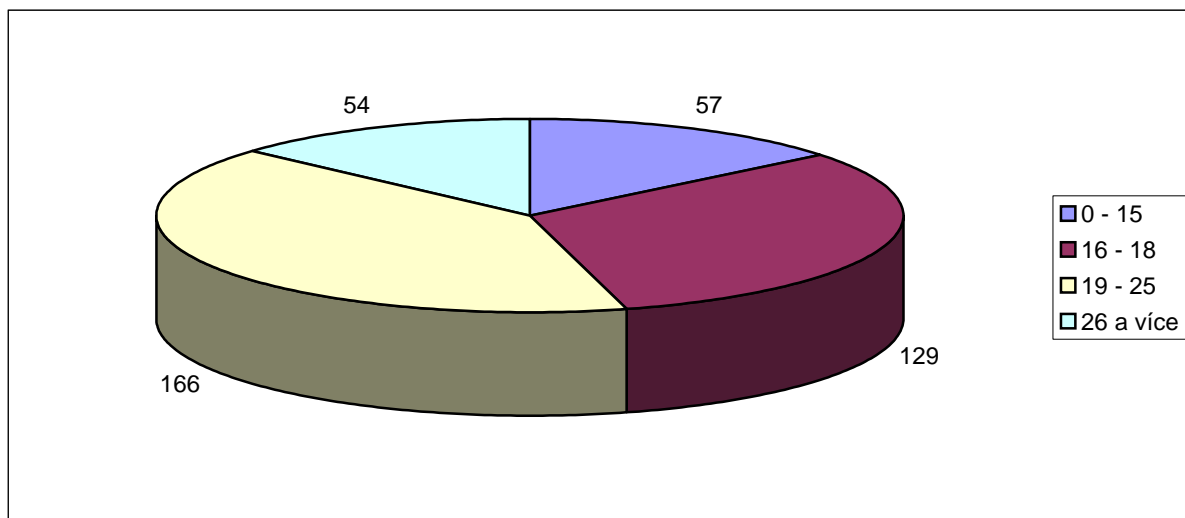
2. otázka: Věk fanoušků?

Ve věkové kategorii je největší zastoupení od 19–25 let (tabulka č. 2). Celkový počet podle věkového rozdělení je mladých dospělých (19–25 let) až 41 %, což je necelá polovina. Mladí lidé jsou v tomto věku ve svých reakcích obvykle spontánnější, mají menší míru sebekritičnosti a sociability ve svém chování. Nejmenší zastoupení ve věkových kategoriích jsou dospělí (26 a více) 13,3 % a děti (do 15 let) 14 %. Lze předpokládat, že dospělí jsou více psychicky vyspělejší a nemají zájem se angažovat ohledně fotbalových výtržnictví.

Tabulka č. 2 – Rozdělení fanoušků podle věku

věk fanoušků	počet	%
0–15	57	14,04
16–18	129	31,77
19–25	166	40,89
26 a více	54	13,3

Graf č. 2 – Rozdělení fanoušků podle věku

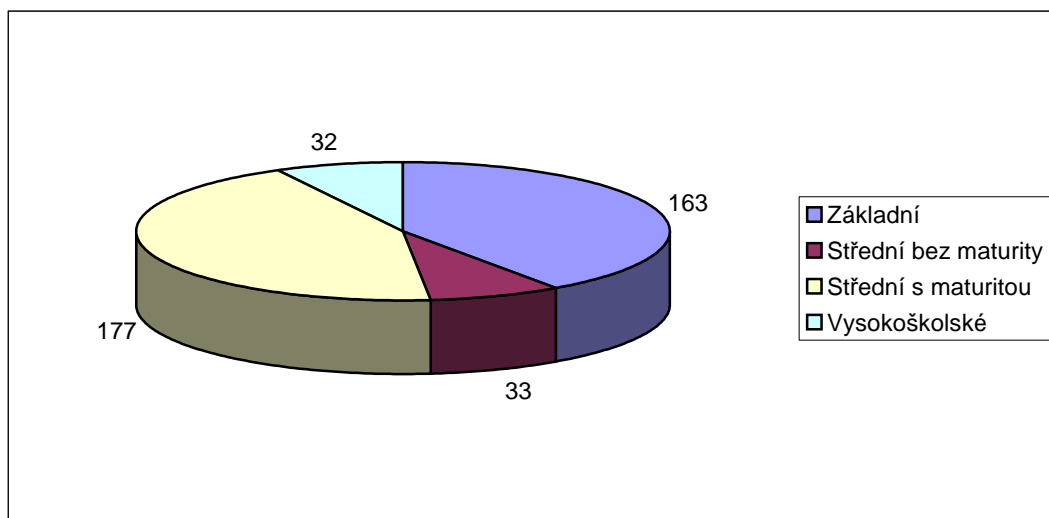
3. otázka: Vzdělání fanoušků?

Vzdělání fotbalových fanoušků převažuje střední s maturitou (43,7 %). Podlé návaznosti na tabulku č. 2, většina fanoušků stále ještě navštěvuje nějakou školu. Dle tabulky č. 3 je nejmenší zastoupení mezi fanoušky z řad vysokoškolsky vzdělaných lidí (necelých 8 %). Olivová (1970) uvádí, že fotbalové publikum bylo vždy tradičně na nižší vzdělanostní úrovni, což souvisí s historií této hry. V Anglii, kde kopaná vznikla, byla považována za hrubou hru vhodnou pro nižší společenské vrstvy. Změny ve vzdělanostní úrovni fotbalových fanoušků vyplívá ze změn věkového složení.

Tabulka č. 3 – Rozdělení fanoušků podle vzdělání

vzdělání fanoušku	počet	%
základní	163	40,15
střední bez maturity	33	8,13
střední s maturitou	177	43,7
vysokoškolské	32	7,88

Graf č. 3 – Rozdělení fanoušků podle vzdělání

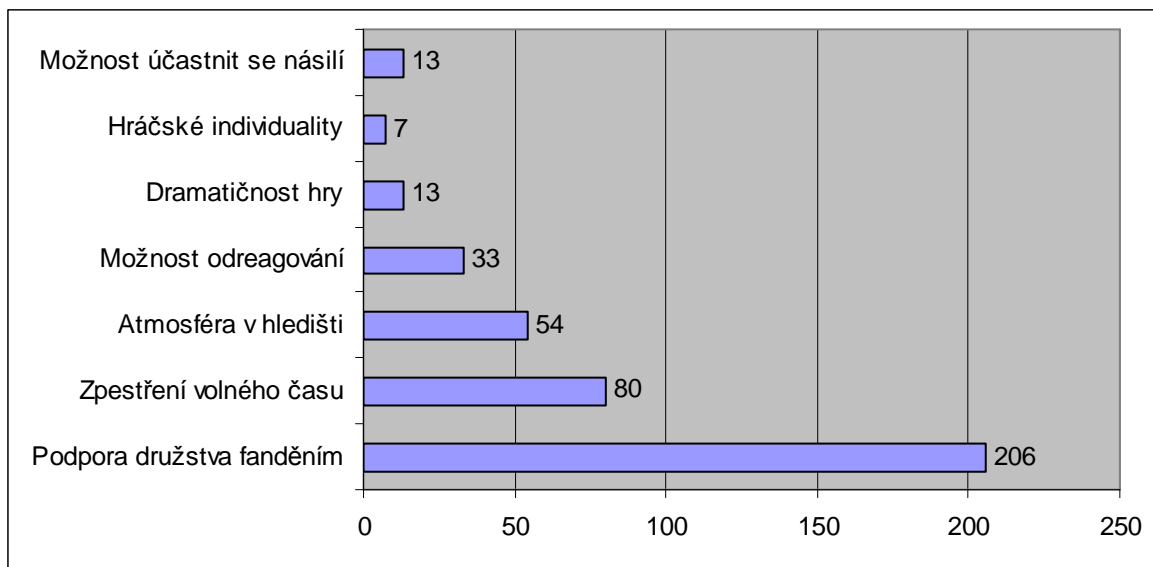
4. otázka: Proč chodíte na fotbal?

Další otázka se týká motivace divácké návštěvnosti na fotbalových utkání. Diváci měli možnost vybírat z více odpovědí (viz tabulky č. 4). Největší frekvenci měla odpověď, že na utkání chodí zejména kvůli možnosti podporovat své mužstvo fanděním. Tento důvod představoval více než polovinu z celého souboru získaných odpovědí. Nejméně důležitá je pro diváky možnost vidět hráčské individuality na našich trávnících (1,72 %). Souvisí to zřejmě s pravidelným odchodem hráčských individualit do zahraničí, který není kompenzován příchodem hráčů stejných kvalit. Tento ukazatel je jistě jiný ve fotbalově zaslíbených zemích, jako jsou Španělsko nebo Anglie. Další uváděné důvody souvisí s diváckými prožitky a jde zejména o zpestření volného času (19,61 %) a možnosti odrea-gování se (8,13 %). Mezi významnější důvody návštěvy utkání lze počítat i samotnou atmosféru v hledišti (13,3 %).

Tabulka č. 4 – Důvody návštěvy fotbalového utkání

odpověď	počet	%
podpora družstva fanděním	206	50,74
zpestření volného času	80	19,61
atmosféra v hledišti	54	13,3
možnost odrea-gování	33	8,13
dramatičnost hry	13	3,2
hráčské individuality	7	1,72
možnost účastnit se násilí	13	3,2

Graf č. 4 – Důvody návštěvy fotbalového utkání

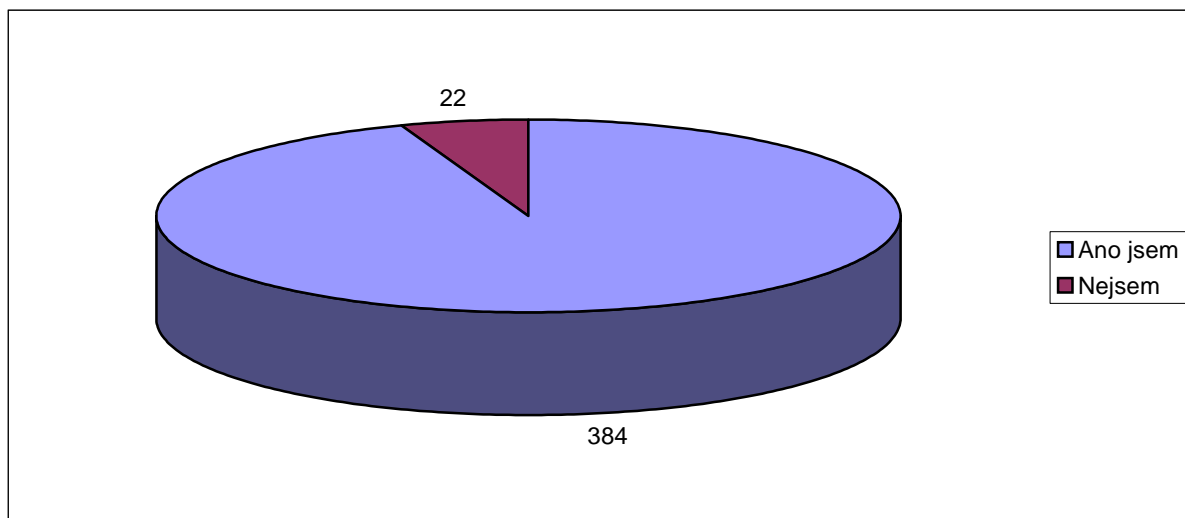
5. otázka: *Jste fanouškem nějakého mužstva?*

Naprostá většina fanoušků navštěvujících fotbalová utkání patří k příznivcům některého z družstev (94,58 %). Pouze malá část diváků přichází do hlediště jako „neutrálové“ bez vazby na některé družstvo a jejich emoční stav se utváří především pod vlivem situačních proměnných, které se mohou vyskytnout v hledištích stadionů.

Tabulka č. 5 – Vazba fanouška ke klubu

odpověď	počet	%
ano, jsem	384	94,58
nejsem	22	5,42

Graf č. 5 – Vazba fanouška ke klubu

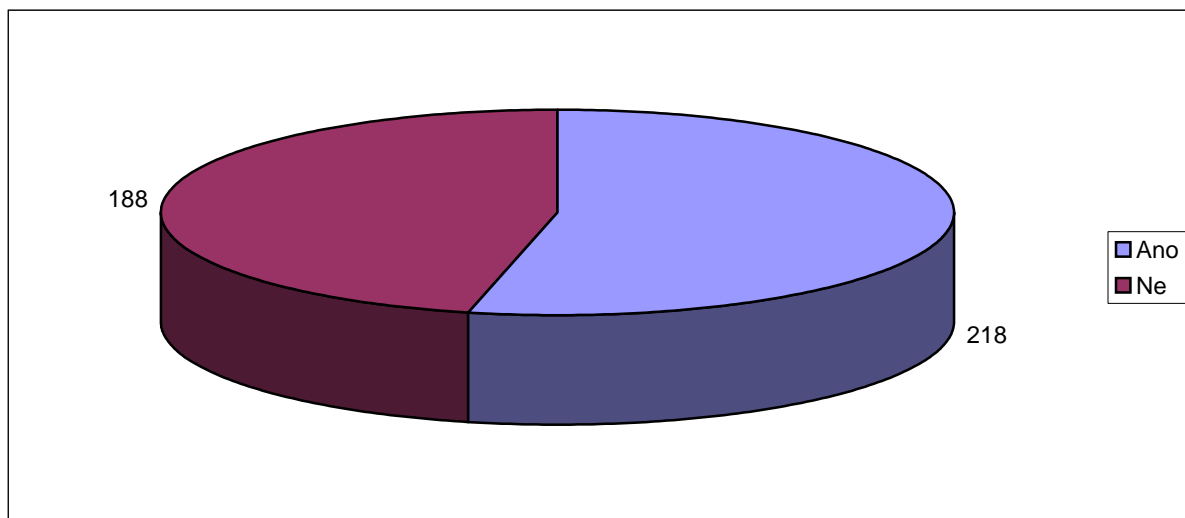
6. otázka: Konzumujete před (během) utkání alkohol?

Alkohol patří bez pochyby k pozvednutí nálady fanoušků. Většina zadržených chuligánů na sportovních utkání, byla právě pod vlivem alkoholu (Beyer, 2002). Pořadatelé fotbalových utkání se snaží prodeji a konzumaci alkoholických nápojů na ligových stadionech zabránit. Přijali proto řadu opatření jako je prodej jen nealkoholických nápojů a kontrola opilosti fanoušků před vstupem na stadion. Proto dle výzkumu počet fanoušků, kteří konzumují alkoholické nápoje před (během) utkání je jen nepatrně vyšší než zcela střízlivých fanoušků. Tento výsledek je zajímavý z hlediska toho, že výzkum je zaměřen na nejradikálnější subkulturu obdivovatelů kopané.

Tabulka č. 6 – Konzumace alkoholu před (během) utkání

odpověď	počet	%
ano	218	53,69
ne	188	46,31

Graf č. 6 – Konzumace alkoholu před (během) utkání

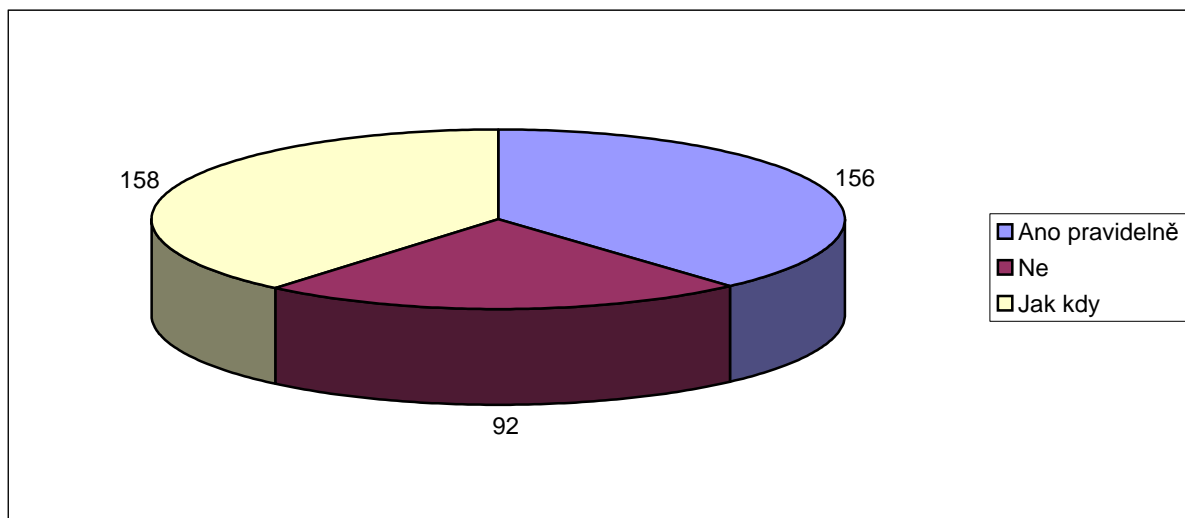
7. otázka: Chodíte pravidelně na fotbalové zápasy?

Pravidelná (nebo skoro) návštěva utkání by měla být hlavní vizitkou opravdového fanouška. Ať se hraje na domácím hřišti, nebo u hostujícího klubu, hráči potřebují za sebou cítit podporu v hledišti. Kvalitní atmosféra v určitých případech napomáhá výkonu jak jednotlivých hráčů, tak mužstva jako celku. Pravidelně chodí podpořit domácí klub až 38,92 % fanoušků (viz tabulka č. 7). Téměř stejný počet je skupina fanoušků, která přichází na domácí zápasy často, nikoliv pravidelně. Někdy se stane, že fanoušek z jednoho či druhého důvodu nemůže navštívit utkání, to nesnižuje jeho zájem o podporu klubu.

Tabulka č. 7 – Četnost návštěvy fanoušků na fotbalové utkání

odpověď	počet	%
ano, pravidelně	156	38,92
nenavštěvuje	92	22,66
jak kdy	158	38,42

Graf č. 7 – Četnost návštěvy fanoušků na fotbalové utkání

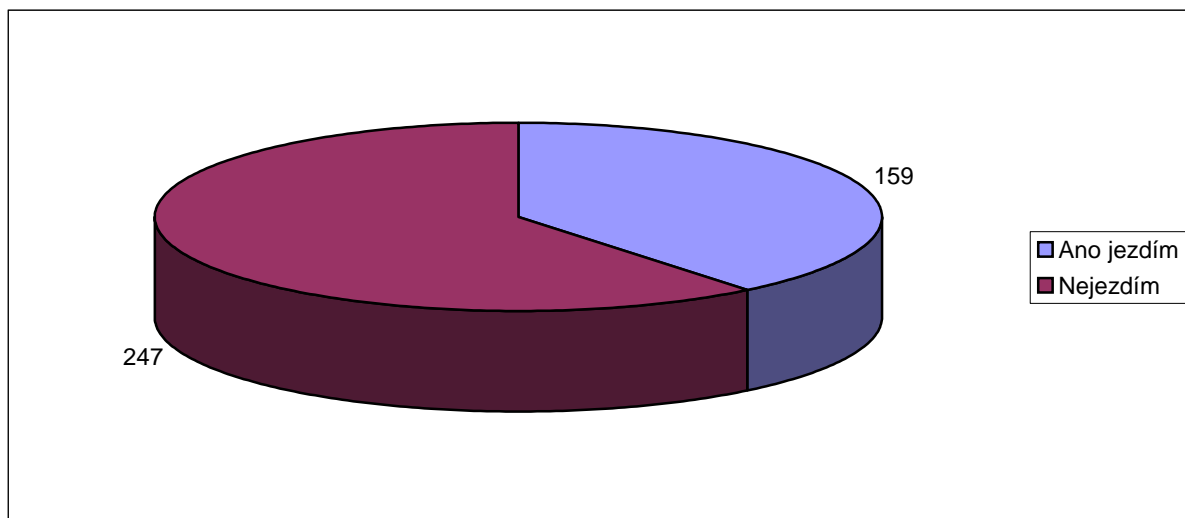
8. otázka: Jezdíte podporovat mužstvo na soupeřova hřiště?

Na zápasy venku jezdí méně fanoušků než těch, kteří chodí podpořit tým na domácí hřiště. Je to dáno jak ekonomickými důvody, tak i časovou náročností. Dalším důvodem je i vlastní bezpečnost diváka. Na stadionu soupeře, potažmo v jiném městě, hrozí útok jiných chuligánských skupin. Na straně domácích chuligánů je výhoda znalosti prostředí a možnosti přečíslit soupeře v počtu osob. I přesto dle výzkumu cestuje s klubem téměř 40 % fanoušků na soupeřova hřiště (viz tabulka č. 8).

Tabulka č. 8 – Podpora klubu na soupeřových hřištích

odpověď	počet	%
ano, jezdím	159	39,16
nejezdím	247	60,84

Graf č. 8 – Podpora klubu na soupeřových hřištích

9. otázka: *Jste součástí party nebo fandíte sám?*

Fanoušci na fotbalové utkání přicházejí buď samostatně, nebo jako členové různých skupin. Samotný jedinec, který se neidentifikuje s žádnou skupinou, má odlišné emoční prožitky než člen skupiny fanoušků. Je nepravděpodobné, že samotně příchozí fanoušek bude vyvolávat agresi na tribunách. Podle tabulky č. 9 samostatně fandících návštěvníků kopané je až 32 %. Do této skupiny jsou řazeni i fanoušci, kteří navštěvují utkání se svými rodinami nebo přáteli.

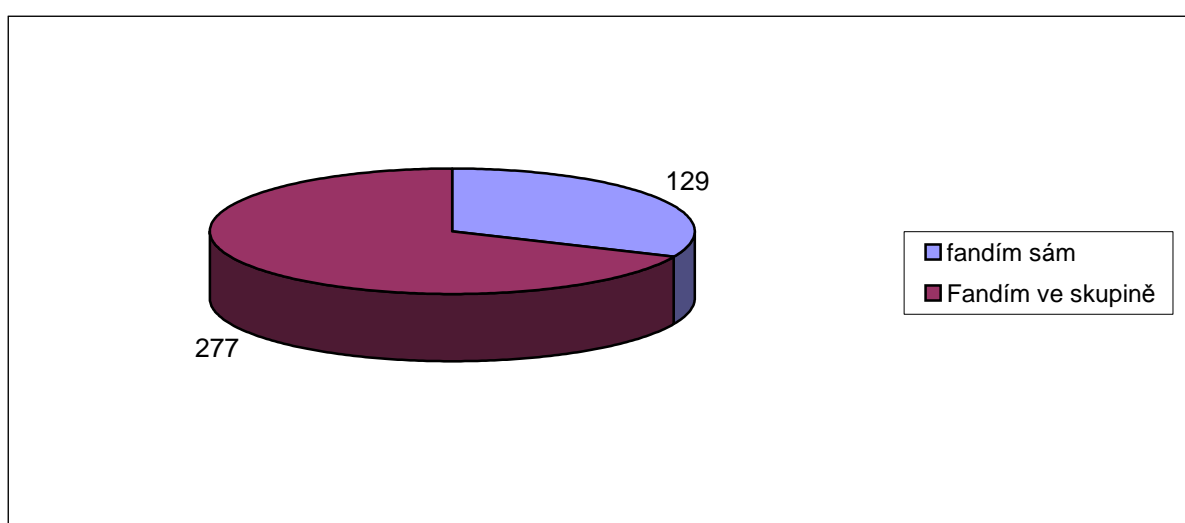
Postupem času se jedinec začleňuje do skupin. To samé platí i u fotbalových fanoušků. Jedinci ve skupině získávají zkušenosti, prohlubují se vztahy mezi jednotlivými členy, mění se i motivy chování skupiny apod. Lze pozorovat jistou dynamiku skupiny, která je založená na stejných hodnotách i cílech (např. averze k policii, důvěra v chuligánskou skupinu, snaha být nejlepší skupinou chuligánů).

Každá skupina má své specifické normy a limity pro meziosobní vztahy a chování (např. ne/podporování reprezentace, politické postoje). Norma se pro každého člena stane jakýmsi nepsaným zákonem, který se musí bezpodmínečně dodržovat. Značnou část fanoušků (68,23 %), kteří chodí podporovat svůj klub na domácí či soupeřova hřiště, jsou součástí určité skupiny nebo party.

Tabulka č. 9 – Fandí fanoušci sami, nebo ve skupině

Odpověď	počet	%
Fandím sám	129	31,77
Fandím ve skupině	277	68,23

Graf č. 9 – Fandí fanoušci sami, nebo ve skupině

10. otázka: Zajímá Vás konečný výsledek?

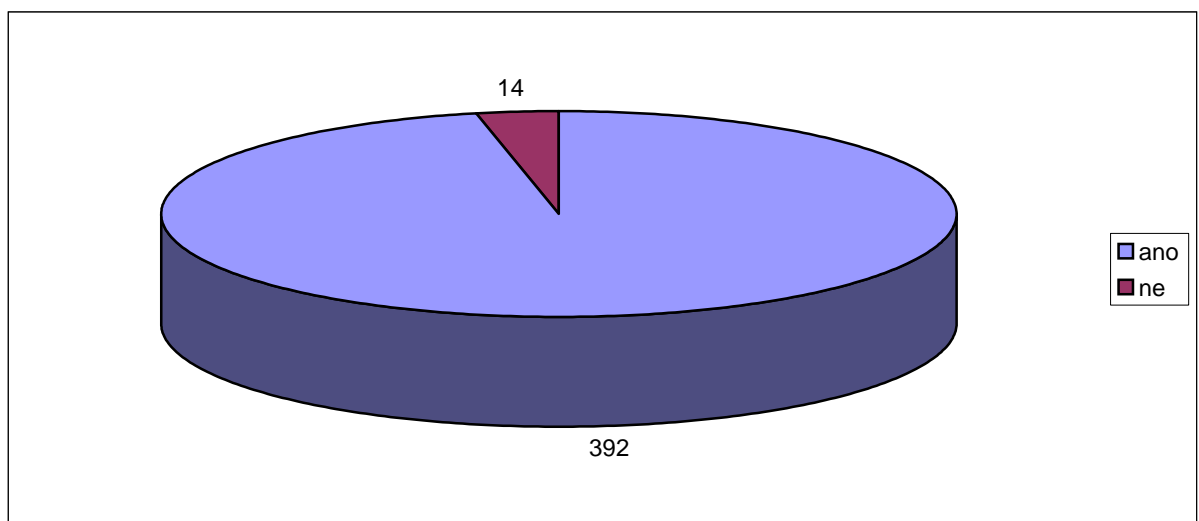
Resumé fotbalového zápasu je konečný výsledek. Fanoušci mají vyhraněnou představu o tom, jak by mělo utkání probíhat a jaký by měl být výsledek. Jsou proto již dopředu do značné míry ovlivněny svými očekáváními. Lze proto předpokládat, že při odlišném průběhu utkání diváci prožívají zklamání doprovázené emocemi, což následně ovlivňuje jejich reakce. Pouze malá část fanoušků (3,45 %) přichází do hlediště bez zájmu o konečný výsledek. Tyto fanoušky spíše zajímá situace v hledišti mezi hostujícími a domácími fa-

noušky než samotný vývoj utkání. Můžeme tedy konstatovat, že tato malá skupina přichází do hlediště z důvodu násilných střetů. Svému klubu spíše škodí, než pomáhají jak po finanční stránce, tak po stránce prestiže.

Tabulka č. 10 – Zájem o konečný výsledek

odpověď	počet	%
ano, zajímá	392	96,55
nezajímá	14	3,45

Graf č. 10 – Zájem o konečný výsledek

11. otázka: Váš pocit při sledování hry?

Pouze malá část fanoušků (11,33 %) uvedla, že jsou v průběhu zápasu klidní, nemají žádné silnější emoční zážitky. Do této skupiny můžeme zařadit diváky, kteří nemají vyhraněný názor na konečný výsledek utkání.

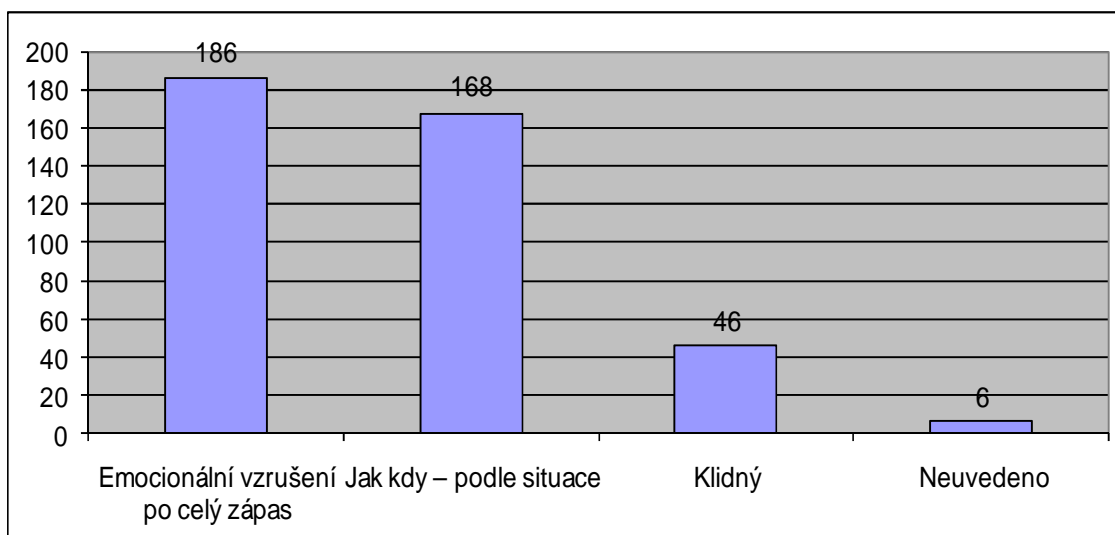
Největší počet fanoušků (téměř 46 %) však tvoří ti, kteří intenzivně prožívají utkání a vytváří tak atmosféru v hledišti. Prožitky sledovaných fanoušků mohou plynout jak ze sledované hry, tak z podnětů přicházejících z jejich diváckého okolí.

Dynamika prožitků je závislá na průběhu hry, na souladu jejich představ o vývoji utkání, na reakci ostatních fanoušků a na psychické odolnosti fanouška smířit se s nepříznivým stavem zápasu.

Tabulka č. 11 – Emoce při sledování hry

odpověď	počet	%
emocionální vzrušení po celý zápas	186	45,81
jak kdy – podle situace	168	41,38
klidný	46	11,33
neuvedeno	6	1,48

Graf č. 11 – Emoce při sledování hry

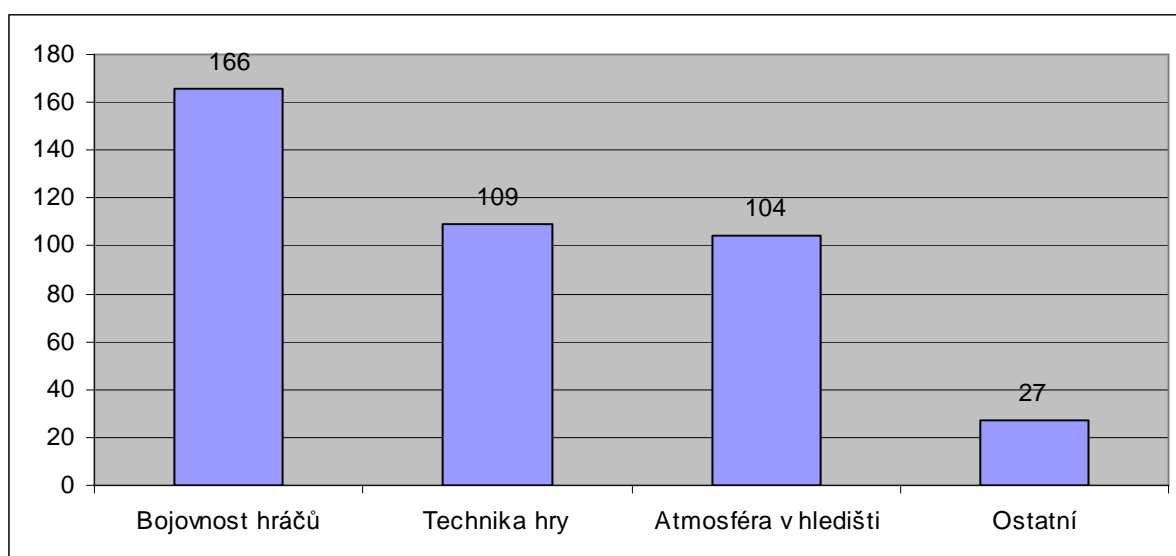
12. otázka: Co nejvíce oceňujete na hře?

Fotbaloví diváci přichází do hlediště nejen podpořit své fotbalové mužstvo, ale chtějí si taky odnést sportovní zážitek z utkání. Do značné míry jsou již předem emočně vyladěni v očekávání svých aspirací spojených s klubem, kterému fandí. U většiny diváků přetrvávají prožitky jen krátce po skončení zápasu, proto nejbouřlivější divácké reakce jsou buď v průběhu, nebo těsně po skončení utkání, kdy jsou emoční stavy nejintenzivnější. Jaké reakce diváci v jednotlivých situacích produkují, lze ilustrovat následujícími daty (viz tabulka č. 12). Na tuto otázku měli fanoušci možnost vybrat ze čtyřech možností. Fanoušci nejvíce oceňují bojovnost hráčů (40,80 %), a to zvláště svého mužstva. Pro více než čtvrtinu všech dotazovaných fanoušků je důležitá technika hry a technická kvalita hráčů.

Tabulka č. 12 – Co diváci nejvíce ocení

odpověď	počet	%
bojovnost hráčů	166	40,80
technika hry	109	26,85
atmosféra v hledišti	104	25,62
ostatní	27	6,65

Graf č. 12 – Co diváci nejvíce ocení

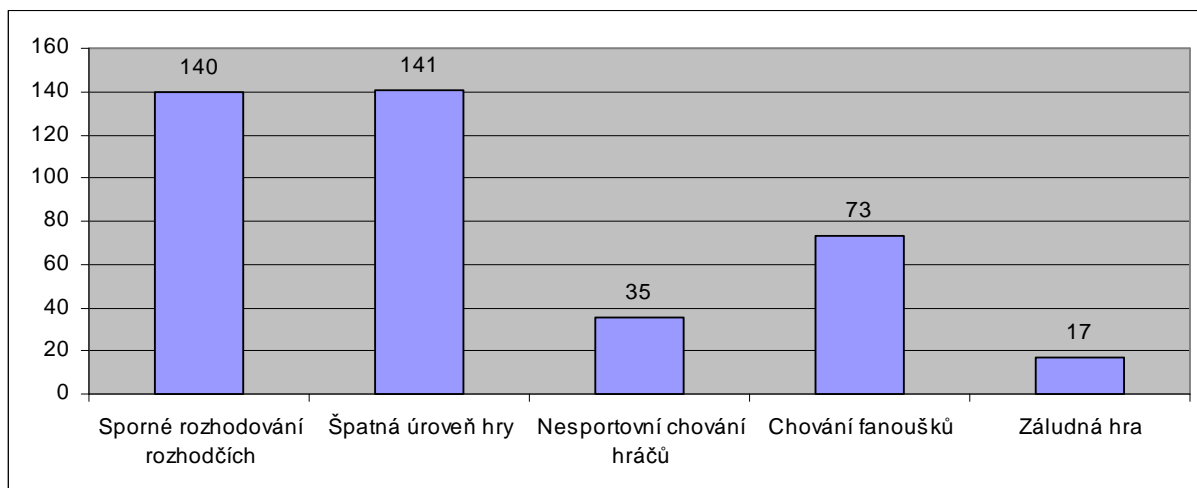
13. otázka: Co Vás nejvíce rozladí na utkání?

Vzhledem k tomu, že diváci chtějí vidět kvalitní utkání, je proto, podle očekávání, špatná úroveň hry jednou z hlavních příčin rozladění fanoušků (34,72 %). Jako druhou významnou příčinu fanoušci uváděli problematické rozhodování rozhodčích (34,48 %). Což může odrážet dlouhodobé problémy s kvalitou rozhodčích i později potvrzené podezření o ovlivňování fotbalových zápasů. K negativním vlivům s fotbalových prožitků přispívá i chování fanoušků (téměř 18 %). Rovněž tak nespportovní chování hráčů je hodnoceno negativně (8,62 %). Atmosféra z hřiště se může lehce přenést do hlediště a odrazit se v chování fanoušků. Překvapivým údajem je, že záludná hra se umístila na posledním místě v počtu důvodů k znepokojení nad fotbalovým utkáním.

Tabulka č. 13 – Co diváky nejvíce rozladí

odpověď	počet	%
sporné rozhodování rozhodčích	140	34,48
špatná úroveň hry	141	34,72
nesportovní chování hráčů	35	8,62
chování fanoušků	73	17,98
záludná hra	17	4,19

Graf č. 13 – Co diváky nejvíce rozladí

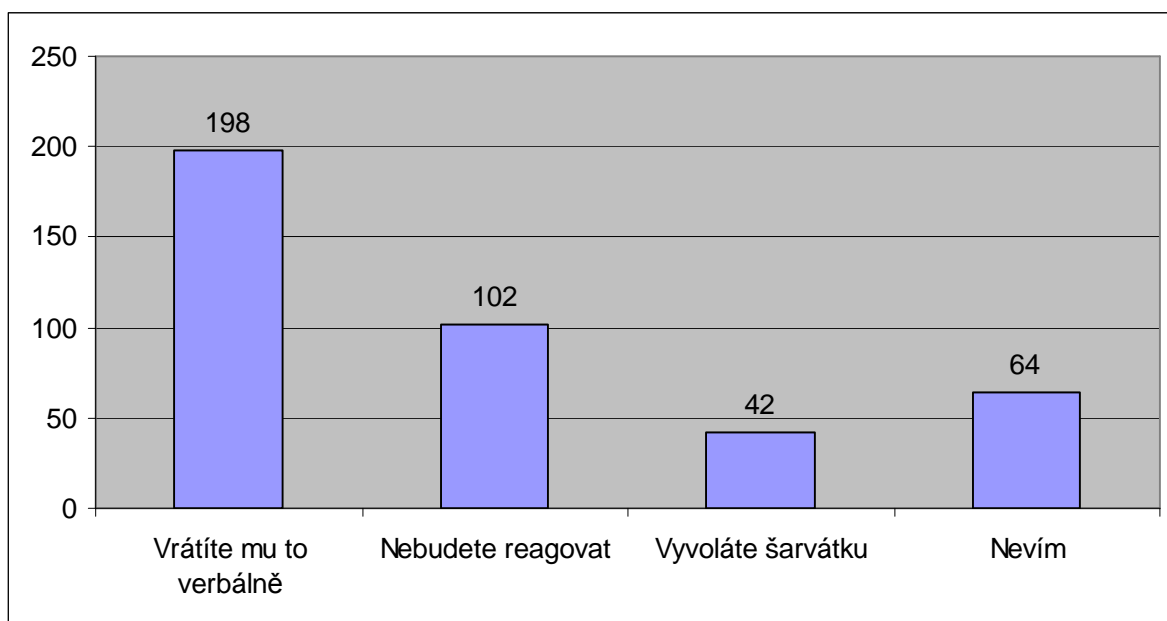
14. otázka: Pokud Vás verbálně napadne fanoušek soupeřova týmu, jak zareagujete?

Čtrnáctá otázka výzkumu je zaměřené na samotné reakce fanoušků v situacích, kdy hrozí fyzický konflikt s protivníkem. Pro srovnání lze uvést, jak se fanoušci zachovávají při verbálních provokacích chuligánů jiných týmů (viz tabulka č. 14). Těžko se předpokládá, že fanoušci jednoho klubu se poperou mezi sebou. I když v Anglii se tyto situace stávají. Jsou patrné rozdíly v reakcích, neboť výrazně převyšuje reakce opětvání verbálního útoku (48,77 %). Reakce mají většinou formu pokřiku na útočníky, což má různou podobu stupňované agrese. Čtvrtina sledovaných fanoušků v takovéto situaci zachová klid a nereaguje. Jen 10 % fanoušku je ochotná reagovat na verbální útoky fyzickým napadením.

Tabulka č. 14 – Reakce diváků na verbální útok

odpověď	počet	%
Vrátíte mu to verbálně.	198	48,77
Nebudete reagovat.	102	25,12
Vyvoláte šarvátku.	42	10,35
Nevím.	64	15,76

Graf č. 14 – Reakce diváků na verbální útok

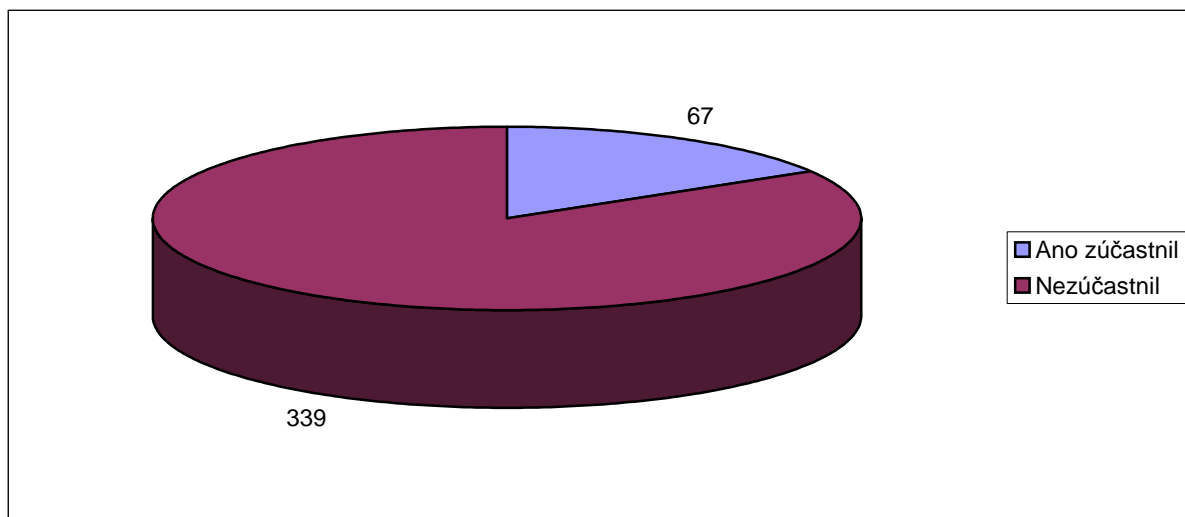
15. otázka: Zúčastnili jste se fyzického násilí související s fotbalovým utkáním?

Překvapující údaj je, že pouze 17 % dotazovaných fanoušků, se přiznalo ke zkušenostem s účastí na násilí na fotbalových stadionech (viz tabulka č. 15). Hodnotný ukazatel je ten, že většina fanoušků nechodí na fotbalové utkání se násilně vyřádit, ale podpořit svůj klub.

Tabulka č. 15 – Účast na násilí fanoušků

odpověď	počet	%
ano, zúčastnil	67	16,5
nezúčastnil	339	83,5

Graf č. 15 – Účast na násilí fanoušků

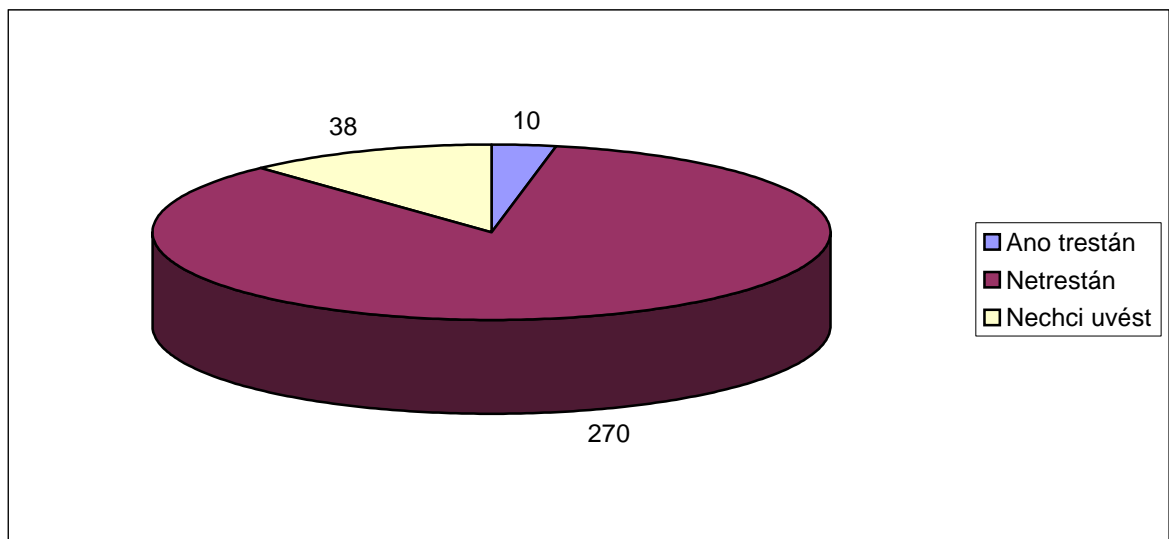
16. otázka: Pokud ano, byl(a) jste nějak sankcionán(a)? (otázka nepovinná)

Za své činy plynoucí z fotbalového násilí pikalo pouze 3,14 % fanoušků, jak uvádí tabulka č. 16. Je to zapříčiněno nedostatečnou legislativou, kdy fanoušci přichycení při řádění odešli od soudu buď bez trestu, nebo se k soudu vůbec nedostali. Kdyby platili stejné zákony postihující fotbalové násilí jako např. v Německu, tak počet trestaných diváků by byl podstatně vyšší. Necelých 12 % dotazovaných fanoušků se nechtělo vyjádřit k uvedené otázce. Dá se předpokládat, že i v této skupině fotbalových fanoušků se vyskytují trestané osoby.

Tabulka č. 16 – Počet trestaných fanoušků

odpověď	počet	%
ano, trestán	10	3,14
netrestán	270	84,91
nechci uvést	38	11,95

Graf č. 16 – Počet trestaných fanoušků

8.6 Celkové hodnocení praktické části

Podle výsledků výzkumu to není s našimi fanoušky tak moc špatné. V údajích převyšuje podpora mužstva jakýmkoliv způsobem před negativním vyniknutím. Prokázalo se, že fotbaloví diváci jsou většinou vázáni na některý klub a tato vazba ovlivňuje jejich přístup k vnímání jak jednotlivých utkání, tak i dalších jevů s fotbalem souvisících. Je vidět, že i fotbalové násilí se pořadatelům daří vytlačit ze stadionů. Bohužel se jen přemístilo do okolí stadionu. Podporování fotbalových klubů je doména většinou mužů ve věkovém rozpětí 16 až 25 let. Překvapující je údaj o nízké hodnotě z celkového množství fanoušků, kteří užívají alkoholické nápoje před (během) zápasu. Může to být také způsobeno tím, že fanoušci se přepravují na utkání motorovými dopravními prostředky. Z mé zkušenosti mohu potvrdit, že pokud cestuji za kopanou, tak jediné autem. Jak jsem již uvedl, je nízká konzumace alkoholu ovlivněna tím, že na prvoligových a druholigových stadionech je zakázán prodej a konzumace alkoholu. Někteří diváci zajdou na „skleničku“ až po skončení utkání.

Fotbalové stadiony se svou anonymitou a stále trvajícím značnou tolerancí k některým typům reakcí poskytuje vhodné prostředí pro projevení široké škály reakcí včetně těch, které značně překračují hranice společensky přijatelného chování. Kladné emoce nejvíce vyvolává bojovnost hráčů, za to u negativních převládá špatná úroveň hry. Tomu se není co divit. Kdo sleduje naši fotbalovou ligu, si udělá o kvalitě některých utkání svůj obrázek. Deset fanoušků z celkového výzkumného vzorku (406 dotázaných fanoušků) se přiznalo, že již měli problémy se zákonem. I když výsledky výzkumu jsou víceméně kladné, je potřeba stále pracovat na preventivních programech a uplatňovat právní předpisy zamezující fotbalovému násilí.

8.7 Návrhy na možná opatření

Definitivní vymýcení fotbalového násilí nelze očekávat, protože rivalita se nachází jak na hřišti, tak i na tribunách a emoce k sportovnímu zápolení prostě patří. K fotbalovému násilí by se mělo přistupovat jako k celospolečenskému problému. Lze konstatovat, že stěžejní význam prevence fotbalového násilí leží na bedrech fotbalových

klubů. Jednotlivé kluby by měly mít také povinnost poskytnout finanční prostředky policii na zajištění bezpečnosti, pokud je asistence policie nutná.

V ČR je rovněž patrná absence „antichuligánských“ skupin fotbalových fanoušků, které v zahraničí plní důležitou roli při vytváření slušné fotbalové atmosféry.

Některé další opatření, které navrhuji k zamezení fotbalového násilí:

- Vstupenky na jméno na všech prvoligových stadionech. Při vstupu na stadion se fanoušek musí legitimovat buď občanským průkazem, nebo jiným státem uznaným dokladem (řidičský průkaz, pas). Pokud bude výdej vstupenek důsledný, podaří se zamezit problémovým osobám vstup na stadion.
- Přizpůsobit počet prodávaných vstupenek aktuální bezpečnostní situaci (počet prodaných vstupenek nutně nemusí dosáhnout kapacitního stropu stadionu), aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti osob, omezení potřebného dohledu a veřejného pořádku.
- Stadiony zabezpečit dostatečným kamerovým systémem, podezřelé osoby analyzovat a postoupit Policii ČR.
- Testy na požití alkoholických nápojů před vstupem na stadion. Opilým fanouškům nedovolit vstup na stadion. Ustanovit tolerovanou hranici alkoholu v krvi, jehož dodržení povolí vstup divákovi na stadion.
- Využít všech zákonných prostředků vůči fanouškům, kteří se dopustili trestných činů, nebo přestupků spojené s fotbalovým násilím.
- Pravidelná komunikace vedení klubu nebo hráčů s fanoušky.
- Naučit mladé lidi správně využívat svůj volný čas, zajistit nabídku zájmových kroužků a organizací.
- V případě zásahu, policie se musí vyvarovat neadekvátních reakcí na časté verbální útoky ze strany fanoušků.
- Dále policie musí důsledně odlišovat fanoušky od násilných a agresivních huligánů. Proto by měli být v hledišti policisté v civilu, aby mohli nepozorovaně navigovat zasahující policisty.
- Prostředky zásahu, resp. donucovací prostředky, musí být užívány uvážlivě.

ZÁVĚR

Fotbal se stal ve 20. století celosvětovým společenským fenoménem. Nic neláká do hledišť tolik diváků jako fotbal. Faktem ovšem zůstává, že fotbal je zábava pro nižší vrstvy, která souvisí s atmosférou v hledišti. Už od počátku vytváří prostředí pro větší či menší projevy agrese, které se do statistik dostaly pod názvem fotbalové násilí. Kořeny fotbalového chuligánství jsou spjaty s Anglií. S rozvojem kopané po celém světě se rozšířilo i fotbalové chuligánství. Nebylo tomu jinak ani v České republice. Fotbalové chuligánství zakořenilo převážně ve větších městech jako je Praha, Brno nebo Ostrava. Společnost dospěla k rozhodnutí, že se s tímto nešvarem musí něco dělat, než nastanou pouliční války.

Moje práce je zaměřená na vztah fanoušků k fotbalovému násilí. Těch, kteří přicházejí na sportovní utkání páchat výtržnictví, je jen nepatrná podmnožina z celkové množiny obdivovatelů kopané. Bohužel za sebou nechávají vizitku jakou jsou zranění, poškození soukromého majetku, zdemolované stadiony atd. Toto jsou činy, které odrazují bezproblémové fanoušky od návštěv utkání.

Teoretická část je rozdělena do třech kapitol. V první kapitole jsem vymezil některé důležité pojmy, které se prolínaly celou prací. Také jsem stručně nastínil historii fotbalového násilí od nejranějších počátků až do dnešní doby. V druhé kapitole jsem se zabýval charakteristikou chuligánů, chuligánských skupin a jejich činností. Poslední kapitola teoretické části je zaměřená na preventivní a ochranné programy spojené s diváckým násilím. Prevence dopomůže k tomu, aby mladí lidé nehledali ve fotbalových chuligánech vzor a aby pochopili, že tento jev je nesprávný.

Praktická část je zaměřena na vztah fanouška ke svému klubu. Pozornost je především věnována motivaci divácké návštěvnosti, diváckým prožitkům, reakcím diváků na některé herní situace a reakce na tribunách v krizových situacích. Při hodnocení celkového potenciálu českých fotbalových fanoušků však není třeba propadat skepsi a zvyšovat dojem o jeho nebezpečnosti, což je bohužel charakteristické pro velkou část médií, která se někdy nechávají strhnout k obecným protifotbalovým výpadům.

Téma fotbalového násilí je nemožné obsáhnout zcela podrobně. Hlavní přínos mé práce vidím v nastínění problému poskytnutím informací o tomto tématu, tak aby si každý mohl utvořit přibližný obrázek o této subkultuře. K práci jsem přistupoval bez zbytečných

emocí. Nechtěl jsem, aby ovlivnily mou práci, což by mohlo být vzhledem k mnou vymezenému cíli na škodu.

Faktem zůstává, že fotbalové diváctví, fandovství i chuligánství ze stadionů nezmizí dříve než hra samotná. Nelze si přát více než to, aby se na úkor násilných akcí nevytratila z fotbalu krása hry samotné. Domnívám se, že jsem na základě zpracování teoretické části práce splnil stanovené cíle.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEYER, D. *Fotbalové násilí*. Brno, Masarykova univerzita. 2002, 70 s. ISBN 80-210-3940.

MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni*. Brno: Barrister an Princípál. 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.

SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. 209 s. ISBN 80-7033-012-0.

SLEPIČKA, P. *Problematika sportovního diváctví v sociologii sportu*. 1. vyd. Praha: Česká kinantropologie, 2005.

SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: Sociálně psychologický fenomén*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií, 2002.

SMOLÍK, J.: *Psychologické aspekty fotbalového diváctví*. Brno, MU 2001.

KING, M., KNIGHT, M. *Hoolifan – 30 let násilí*. Brno: Vydavatelství & nakladatelství Zdeněk Plachý. 2005. 175 s. ISBN 80-903556-1-7.

SEKOT, A. *Kapitoly ze sportu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Fakulta sportovních studií, 2004. 200 s. ISBN 80-210-3531-5.

SEKOT, A. *Sociologie sportu*. Brno: Masarykova univerzita: Paido. 2006. ISBN 80-7315-132-4.

VANĚK, M., HOŠEK, V., RYCHTECKÝ, A., SLEPIČKA, P. *Psychologie sportu*. 1. vyd. Praha: Státní Pedagogické nakladatelství. 1984.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7315-004-2.

BUREŠ, R. *Evropský projekt k prevenci násilí*. Praha: Veřejná správa, 2005.

BUREŠ, R. *Divácké násilí: „Jak to vidím JÁ“*. Praha: odbor tisku a PR Ministerstva vnitra, 2003, 30 s.

OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry. Historická geneze sportu*. Praha, Olympia 1979. ISBN 80-85401-56-8.

NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce*. 1. vyd. Praha, Academia, 2000. ISBN 80-7178-279-3.

PROCHÁZKA, P. *Smrt policejního důstojníka na fotbale v Itálii*. *DENÍK SPORT*: sportovní zpravodajský deník. 20. června 2008, ISSN 1214-357X.

KRUTÍLEK, O. *Fanoušek napadl rozhodčího*, *REVUE – POLITIKA*: měsíčník pro politiku a kulturu, srpen 2003, ročník 11, ISSN: 1214-0899.

Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*.

Zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*.

Zákon č. 283/1991 Sb., *o Policii ČR*.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH STRÁNEK

www.vyplnto.cz

www.liga.cz

www.hooligans.cz

www.ultrassparta.cz

www.sparta.cz

www.profotbalfans.cz

www.cmfs.cz

www.slavie.cz

www.banik.cz

www.lide.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd.	a tak dále
např.	Například
HTML	Hypertext markup Language (hypertextový značkovací jazyk)
FC	Fotball club
SK	Sport club
UEFA	The Union of European Football Associations, evropská fotbalová asociace
HSV	Název klubu v Hamburgu
NSR	Německá spolková republika
OPK MV	Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra
MHD	Městská hromadná doprava
Písm.	Písmeno
č.	Číslo
s.	Strana
Sb.	Sbírky
Resp.	respektive
IP	adresa je v informatice číslo, které jednoznačně identifikuje síťové rozhraní v počítačové síti,

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1	Rozdělení fanoušků podle pohlaví.....	57
Graf č. 2	Rozdělení fanoušků podle věku.....	58
Graf č. 3	Rozdělení fanoušků podle vzdělání.....	59
Graf č. 4	Důvody návštěvy fotbalového utkání.....	61
Graf č. 5	Vazba fanouška ke klubu.....	62
Graf č. 6	Konzumace alkoholu před (během) utkání.....	63
Graf č. 7	Četnost návštěvy fanoušků na fotbalové utkání.....	64
Graf č. 8	Podpora klubu na soupeřových hřištích.....	65
Graf č. 9	Fandí fanoušci sami, nebo ve skupině.....	66
Graf č. 10	Zájem o konečný výsledek.....	67
Graf č. 11	Emoce při sledování hry.....	68
Graf č. 12	Co diváci nejvíce ocení.....	69
Graf č. 13	Co diváky nejvíce rozladí.....	70
Graf č. 14	Reakce diváků na verbální útok.....	71
Graf č. 15	Účast na násilí fanoušků.....	72
Graf č. 16	Počet trestaných fanoušků.....	73

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Rozdělení fanoušků podle pohlaví.....	56
Tabulka č. 2	Rozdělení fanoušků podle věku.....	57
Tabulka č. 3	Rozdělení fanoušků podle vzdělání.....	59
Tabulka č. 4	Důvody návštěvy fotbalového utkání.....	60
Tabulka č. 5	Vazba fanouška ke klubu.....	61
Tabulka č. 6	Konzumace alkoholu před (během) utkání.....	62
Tabulka č. 7	Četnost návštěvy fanoušků na fotbalové utkání.....	63
Tabulka č. 8	Podpora klubu na soupeřových hřištích.....	64
Tabulka č. 9	Fandí fanoušci sami, nebo ve skupině.....	66
Tabulka č. 10	Zájem o konečný výsledek.....	67
Tabulka č. 11	Emoce při sledování hry.....	68
Tabulka č. 12	Co diváci nejvíce ocení.....	69
Tabulka č. 13	Co diváky nejvíce rozladí.....	70
Tabulka č. 14	Reakce diváků na verbální útok.....	71
Tabulka č. 15	Účast na násilí fanoušků.....	72
Tabulka č. 16	Počet trestaných fanoušků.....	73

SEZNAM PŘÍLOH - DOTAZNÍK

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Věk

- 0–15 let
- 16– 8 let
- 19–25 let
- 26 a více

3. Vzdělání

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vysokoškolské

4. Proč chodíte na fotbal?

- atmosféra v hledišti
- dramatičnost hry
- možnost odreagování
- možnost účastnit se násilí
- podpora družstva fanděním
- zpestření volného času

5. Jste fanouškem nějakého mužstva?

- ano, jsem
- nejsem

6. Konzumujete před (během) utkání alkohol?

- ano
- ne

7. Chodíte pravidelně na fotbalové zápasy?

- ano
- jak kdy
- nechodím

8. Jezdíte podporovat mužstvo na soupeřové hřiště?

- ano
- ne

9. Jste součástí party, nebo fandíte sám?

- fandím sám
- fandím ve skupině

10. Zajímá vás konečný výsledek?

- ano
- ne

11. Váš pocit při sledování hry?

Co nejvíce oceňujete na hře?

- bojovnost hráčů
- technika hry
- atmosféra v hledišti
- ostatní

12. Co Vás nejvíce rozladí na utkání?

- sporné rozhodování rozhodčích
- špatná úroveň hry
- nesportovní chování hráčů
- chování fanoušků
- záludná hra

13. Zúčastnili jste se fyzického násilí s fanoušky druhého týmu?

- ano
- ne

14. Pokud Vás verbálně napadne fanoušek soupeřova týmu, zareagujete?

- Vráťíte mu to verbálně.
- Nebudete reagovat.
- Vyvoláte šarvátku.
- Nevím.

15. Zúčastnili jste se fyzického násilí s fanoušky druhého mužstva?

- ano
- ne

16. Pokud ano byl(a) jste nějak sankcionán?

- ano
- ne
- nechci uvést